Comisia Europeană

Orientări pentru profesori și cadrele didactice privind combaterea dezinformării și promovarea alfabetizării digitale prin educație și formare

Mulțumiri

Orientările au fost elaborate de Comisia Europeană, cu sprijinul Grupului de experți pentru combaterea dezinformării și promovarea alfabetizării digitale prin educație și formare, îndrumat de consultanți asociați cu ECORYS. Comisia dorește să mulțumească:

Ahmet Murat Kılıç, Consiliul Europei
Alina Bargaoanu
Arminas Varanauskas
Cassie Hague, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
Charo Sádaba, Iberian Digital Research, Universitatea din Navarra
Claus Hjorth
Divina Frau-Meigs, Savoir Devenir
Eleni Kyza
Gabriella Thinsz, Societatea Suedeză de Radiodifuziune Educațională
Giacomo Mazzone
Irene Andriopoulou
Jens Vermeersch, Federația Europeană a Angajatorilor din Educație
Juliane von Reppert-Bismarck, Lie Detectors
Kamil Mikulski, Kosciuszko Institute
Kari Kivinen, Oficiul Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală
Norman Röhner, ALL DIGITAL
Onno Hansen-Staszyński
Sally Reynolds, Media and Learning Association
Sandra Troia
Stacey Featherstone, META
Thomas Nygren
Veni Markovski
Vitor Tomé

Comisia Europeană nu răspunde pentru eventualele consecințe generate de reutilizarea acestei publicații.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2022
© Uniunea Europeană, 2022

Politica de reutilizare a documentelor Comisiei Europene este reglementată prin Decizia 2011/833/UE a Comisiei din 12 decembrie 2011 privind reutilizarea documentelor Comisiei (JO L 330, 14.12.2011, p. 39). Cu excepția cazului în care se prevede altfel, reutilizarea prezentului document este autorizată în temeiul unei licențe Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0). Aceasta înseamnă că reutilizarea este autorizată, cu condiția ca sursa documentului să fie recunoscută și să fie indicate orice modificări.
Pentru orice utilizare sau reproducere a unor elemente care nu sunt deținute de Uniunea Europeană, este posibil să fie necesară solicitarea permisiunii direct de la titularii drepturilor respective.

Print	ISBN 978-92-76-55091-4	doi: 10.2766/98871	NC-09-22-371-RO-C
PDF	ISBN 978-92-76-55126-3	doi: 10.2766/06249	NC-09-22-371-RO-N

Cuprins

1. Cuvânt-înainte 6

2. Introducere 8

3. Utilizarea orientărilor în domeniul educației și formării 9

Cui se adresează prezentele orientări? 10

4. Definițiile termenilor-cheie din prezentele orientări 11

5. Prezentarea contextului 13

Predarea și învățarea în mediul școlar digital 13

Îndrumări și sfaturi – înainte, în timpul și după activitățile de la școală și din clasă 15

Înaintea activităților
Colaborarea cu părțile interesate din mediul școlar 15

În timpul activităților 19

După activități 19

6. Dezvoltarea competențelor digitale în clasă și în școală: promovarea cetățeniei digitale 20

Primii pași în predarea alfabetizării digitale 21

Obiectivele de învățare pentru alfabetizarea digitală 22

7. Dezinformarea: despre ce vorbim? 24

Alte planuri de activități de luat în considerare: 25

Caracteristicile dezinformării 26

De ce este creată și răspândită dezinformarea? 26

Ce înseamnă verificarea informațiilor? 28

Ce este demascarea? 29

Evaluarea credibilității informațiilor și modalitățile de identificare și utilizare a surselor legitime 30

Înțelegerea diferitelor dimensiuni ale dezinformării 30

Aspectele etice ale dezinformării 30

Aspectele economice ale dezinformării 31

Câteva dimensiuni cognitive și emoționale ale dezinformării 32

8. Evaluarea competențelor digitale în școală și în clasă: orientări concrete pentru profesori și cadrele didactice 34

Ce putem și ce ar trebui să evaluăm? 34

Tipuri de practici de evaluare 34

Evaluarea abordărilor educaționale eficiente în materie de alfabetizare digitală 39

Notă privind resursele 39

Lista planurilor de activități din prezentele orientări

Prezentarea contextului

Planul de activități 1: Cum abordăm dezinformarea

Planul de activități 2: Să învățăm despre perspective multiple din surse multiple

Dezvoltarea competențelor digitale în clasă și în școală: promovarea cetățeniei digitale

Planul de activități 3: Cum utilizăm Declarația europeană privind drepturile și principiile digitale

Planul de activități 4: Urmărirea amprentelor digitale

Dezinformarea: despre ce vorbim?

Planul de activități 5: Cum stabilim dacă este vorba de un fapt sau de o opinie

Planul de activități 6: Analizarea informațiilor

Planul de activități 7: Documentare privind motivele pentru care este creată dezinformarea

Planul de activități 8: Dezbatere privind libertatea mass-mediei

Planul de activități 9: Verificarea informațiilor

Planul de activități 10: Discuții cu elevii privind aspectele tehnologice ale dezinformării

Planul de activități 11: Dezbatere privind aspectele economice ale dezinformării

Planul de activități 12: Dezbatere privind teoriile conspirației

Lista sfaturilor din prezentele orientări

Prezentarea contextului

Sfatul 1: Implicarea elevilor

Sfatul 2: Implicarea părinților

Sfatul 3: Abordarea temelor controversate

Sfatul 4: Adoptarea unei atitudini empatice

Sfatul 5: Discuție finală

Dezvoltarea competențelor digitale în clasă și în școală: promovarea cetățeniei digitale

Sfatul 6: Ludificarea și învățarea prin joc

Sfatul 7: Sugestii de la elevi

Dezinformarea: despre ce vorbim?

Sfatul 8: Verificarea surselor

Sfatul 9: Un impact concret

Sfatul 10: Discuții cu elevii privind predemascarea și demascarea

Sfatul 11: Asocierea cu drepturile omului

Evaluarea competențelor digitale în școală și în clasă: orientări concrete pentru profesori și cadrele didactice

Sfatul 12: Comunicarea cu colegii

Sfatul 13: Evaluarea competențelor elevilor

Sfatul 14: Reflecții asupra naturii evaluării

Sfatul 15: Evaluarea competențelor de cercetare ale elevilor

Sfatul 16: Colaborarea cu universitățile

1. Cuvânt-înainte

Avem plăcerea să vă prezentăm aceste orientări pentru profesori și cadrele didactice privind combaterea dezinformării și promovarea alfabetizării digitale prin educație și formare. Prezentele orientări au fost anunțate în septembrie 2020 în cadrul Planului de acțiune pentru educația digitală (2021-2027), iar introducerea lor este o etapă esențială pentru a permite tinerilor să-și exprime opiniile în mediul online atunci când interacționează cu ceilalți și să contribuie la democrațiile noastre înfloritoare.

Grație îndrumărilor și sprijinului cadrelor didactice și profesorilor, îi ajutăm cu toții pe tinerii noștri să gândească în mod critic, să facă alegeri în cunoștință de cauză în mediul online și să utilizeze internetul în siguranță, devenind din ce în ce mai rezilienți. Profesorii și cadrele didactice joacă un rol esențial în modelarea aptitudinilor și competențelor digitale ale tinerilor.

Din acest motiv am creat grupul de experți al Comisiei care a stat la baza acestor orientări. Am reunit o gamă largă de experți din mediul academic, jurnalism, radioteleviziune, societatea civilă, întreprinderi din domeniul tehnologiei, precum și din comunitatea mai largă din domeniul educației și formării, pentru a profita de vastele lor cunoștințe și experiențe directe.

Angajamentul și pasiunea acestui grup de experți sunt reflectate în paginile care urmează. Prezentele orientări sunt menite să fie utilizate în școli din întreaga Europă și să inspire practicile de predare.

Chiar dacă orientările sunt noi, nu am pornit de la zero, dat fiind că atât promovarea alfabetizării digitale, cât și combaterea dezinformării reprezintă priorități pe agenda politică a UE. Stau dovadă în acest sens Planul de acțiune împotriva dezinformării, Planul de acțiune pentru democrația europeană, actul legislativ privind serviciile digitale și Strategia actualizată pentru un internet mai bun pentru copii (BIK+). De asemenea, în domeniul educației și formării, continuăm să sprijinim expertiza obținută prin programul Erasmus+, Corpul european de solidaritate și eTwinning. Aceste acțiuni stau la baza eforturilor noastre continue de a dezvolta un spațiu european al educației.

Cu toate acestea, există, de asemenea, o cerere clară de a întări rolul educației și formării în promovarea alfabetizării digitale și combaterea dezinformării. Prin prezentele orientări, intenționez să ofer profesorilor și cadrelor didactice obiective de învățare, practici pedagogice și activități practice într-un document ușor de utilizat care se concentrează pe elemente care și-au dovedit eficacitatea în clase și care oferă noi idei menite să inspire profesorii și tinerii.

2022 este Anul European al Tineretului. Aspirațiile și speranțele tinerilor ne inspiră, pe mine și pe echipa mea, în eforturile noastre continue de a crea politici care vor aduce o schimbare.

Orientările sunt completate de Raportul final al grupului de experți, care prezintă informații importante obținute în cursul elaborării orientărilor, inițiative-cheie la nivelul UE și la nivelul statelor membre și o prezentare generală a cadrelor existente.

Doresc să adresez cele mai sincere mulțumiri experților din acest grup care au contribuit la această realizare.

Prezentele orientări fac parte dintr-o călătorie mai lungă, iar munca noastră nu se oprește aici. Ele fac parte din procesul care va sta la baza reflecției Comisiei asupra răspunsului la fenomenul dezinformării.

Vă invit să vă alăturați călătoriei noastre.

Mariya Gabriel
Comisar european pentru inovare, cercetare, cultură, educație și tineret

2. Introducere

Promovarea alfabetizării digitale și combaterea dezinformării în sălile de clasă și în școli nu au fost niciodată atât de importante ca în prezent. Atât profesorii/cadrele didactice, cât și elevii, indiferent de nivelul școlar sau de tipul școlii, navighează într-un mediu online din ce în ce mai complex, unde se poate citi, auzi și vedea mai mult conținut decât oricând.

Acest lucru oferă oportunități fără precedent de a găsi informații și de a comunica cu alte persoane, atât în mediul școlar, cât și în afara acestuia. Lumea digitală are un impact tot mai mare asupra procesului de învățare și predare. Dacă în trecut existau doar manuale și resurse tipărite, iar învățarea era relativ locală, astăzi, întreaga lume pare să fie la îndemâna noastră.

În calitate de profesori și de cadre didactice, aveți rolul important de a-i ajuta pe tineri să dobândească competențele de care au nevoie pentru a învăța pe tot parcursul vieții într-o lume din ce în ce mai digitală. Dobândirea de competențe digitale deschide calea unor oportunități de învățare fără precedent. Tehnologiile digitale vor avea un impact asupra tuturor domeniilor și asupra unui număr tot mai mare de activități profesionale și private. Stăpânirea aptitudinilor și competențelor digitale îi va ajuta pe tinerii din sălile dumneavoastră de clasă să devină cetățeni capacitați și activi în secolul XXI. Acestea sunt competențe dobândite, iar prezentele orientări au scopul de a vă ajuta să sprijiniți elevii[1] în acest proces.

Informațiile care ajung în sălile de clasă și în casele elevilor dumneavoastră provin de la o mare varietate de autori și surse, fiecare cu propriul punct de vedere și, în unele cazuri, cu propria agendă. Având în vedere peisajul mediatic și informațional în schimbare, elevii trebuie să știe să acceseze, să gestioneze, să înțeleagă, să integreze, să comunice, să evalueze, să creeze și să disemineze informații în condiții de siguranță și în mod responsabil atunci când utilizează tehnologiile digitale. În prezentele orientări, termenul de alfabetizare digitală se referă la aceste abilități. În calitate de profesori/cadre didactice, aveți sarcina importantă de a facilita acest proces.

Deși lumea digitală în continuă expansiune oferă posibilități extinse, aceste noi evoluții prezintă, de asemenea, numeroase provocări și riscuri. Informațiile inexacte răspândite în mod deliberat sau inofensiv în contextul pandemiei de COVID-19 și al invadării Ucrainei de către Rusia în februarie 2022 ne-au reamintit cât de vulnerabile pot fi democrațiile în era digitală. Democrațiile sănătoase se bazează pe dezbateri deschise, pe participarea cetățenilor și pe echilibrul puterilor. Democrația poate fi subminată atunci când sursele de informații sunt compromise de informare rău-voitoare, informații eronate și dezinformare. În prezentele orientări ne vom concentra în special pe dezinformare, definită ca o serie de informații al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat, care sunt create, prezentate și diseminate pentru a obține un câștig economic sau pentru a induce publicul în eroare în mod deliberat și care pot provoca un prejudiciu public. Multe dintre sugestiile furnizate pentru a-i ajuta pe elevi să înțeleagă fenomenul dezinformării și dinamica acestuia sunt valabile însă și pentru combaterea informațiilor eronate.

[1] În prezentele orientări am folosit termenul „elev” pentru a ne referi atât la elevii din învățământul primar, cât și la cei din învățământul secundar.

3. Utilizarea orientărilor în domeniul educației și formării

Prezentele orientări oferă îndrumări concrete și practice pentru profesori/cadrele didactice. Astfel, acestea nu conțin dispoziții sau axiome, ci urmăresc mai degrabă să ofere sprijin practic pentru predarea în sălile de clasă și în medii educaționale similare.

Dacă sunteți în căutarea unor explicații clare cu privire la anumite concepte tehnice, a unor exerciții de verificare a informațiilor pe care să le propuneți elevilor în clasă, a unor modalități de încurajare a obiceiurile „sănătoase" de folosire a mediului online sau a unor moduri de evaluare a elevilor, aici veți găsi ce aveți nevoie.

Elaborarea de orientări pentru promovarea alfabetizării digitale și combaterea dezinformării nu este întotdeauna o sarcină ușoară, având în vedere schimbările rapide în domeniul tehnologiei și noile posibilități oferite de comunicarea și mijloacele de informare în masă digitale. Prezentele orientări nu oferă soluții la toate problemele cu care vă puteți confrunta în clasă, ci urmăresc să contribuie la realizarea următoarelor obiective în domeniul educației și formării:

1. furnizarea de informații și cunoștințe utile cu privire la dinamica și manifestările dezinformării, precum și cu privire la caracteristicile definitorii ale informațiilor credibile;
2. stimularea înțelegerii modalităților de dezvoltare a competențelor digitale;
3. schimbul de informații cu privire la modalitățile de utilizare critică și responsabilă a tehnologiilor digitale;
4. furnizarea de informații cu privire la modul de evaluare a competențelor digitale ale elevilor.

În vederea îndeplinirii acestor obiective, următoarele secțiuni ale prezentelor orientări sunt structurate după cum urmează:

Secțiunea 4 *„Definițiile termenilor-cheie pentru prezentele orientări"* include o listă de definiții ale conceptelor-cheie referitoare la alfabetizarea digitală și la dezinformare.

Secțiunea 5 *„Prezentarea contextului"* prezintă îndrumări pentru a transforma sălile de clasă și școlile într-un mediu mai favorabil alfabetizării digitale și combaterii dezinformării. Aceste îndrumări, bazate pe cercetări recente și pe feedbackul oferit de profesori/cadrele didactice, se referă, de exemplu, la rolul profesorilor/cadrelor didactice și al elevilor, crearea unui mediu de învățare sigur și atractiv etc.

Secțiunea 6 *„Dezvoltarea competențelor digitale în clasă și în școală: promovarea cetățeniei digitale”* examinează obstacolele și provocările specifice, obiectivele de învățare și practicile care pot constitui o sursă de inspirație legate de aceste subiecte. Îndrumările din această secțiune analizează modul în care poate fi promovată în mod eficace alfabetizarea digitală.

Secțiunea 7 *„Dezinformarea: despre ce vorbim?”* examinează diferitele dimensiuni ale dezinformării și oferă îndrumări cu privire la abordarea optimă a acestui fenomen.

Secțiunea 8 *„Evaluarea competențelor digitale în școală și în clasă: orientări concrete pentru profesori și cadrele didactice”* abordează un subiect la care cu siguranță se gândesc toți profesorii/toate cadrele didactice – modalitățile de evaluare a elevilor. Sunt oferite îndrumări cu privire la modul în care pot fi evaluate competențele digitale ale elevilor și la modalitățile de evaluare a inițiativelor în materie de alfabetizare digitală pe care școala dumneavoastră le-ar putea implementa.

În cuprinsul prezentelor orientări veți întâlni casete colorate. Acestea au rolul de a vă facilita lectura. Casetele **verzi** conțin sfaturi practice de predare și învățare, casetele **albastre** includ planuri de activități pentru predare, casetele **roșii** conțin atenționări, iar casetele **portocalii** includ alte informații utile. Rețineți că prin atenționări nu sugerăm evitarea anumitor subiecte, ci dorim să vă atragem atenția asupra faptului că unele subiecte pot fi mai dificile și că predarea lor poate necesita mai multă pregătire.

Cui se adresează prezentele orientări?

Orientările au fost elaborate pentru o varietate de profesori și cadre didactice. Acestea se adresează în primul rând profesorilor/cadrelor didactice din învățământul primar și secundar. Dacă este posibil, orientările fac distincții în ceea ce privește recomandările formulate. În multe cazuri, este posibil să fie nevoie să adaptați orientările la situația cu care vă confruntați. Termenii „cadre didactice” și „clasă” sunt utilizați în sens larg. O parte a conținutului ar putea fi utilă și pentru părinți[2] și/sau membrii comunității și se poate aplica învățării în contexte nonformale și informale.

Orientările au fost elaborate cu scopul de a le utiliza în situația dumneavoastră personală, însă colaborarea, de exemplu, cu colegii și cu alți membri ai personalului școlii, cum ar fi psihologii școlari, bibliotecarii (școlari) și asistenții sociali din școli, poate fi de asemenea plină de satisfacții și poate spori impactul activității pe care o desfășurați. Și implicarea conducerii unității de învățământ, a părinților, a profesioniștilor din domeniul mass-mediei, a societății civile și a comunității poate îmbunătăți rezultatele activităților derulate în cadrul școlii. Orientările fac referire la astfel de abordări în mai multe locuri.

În ultimul rând, sperăm că aceste orientări vă vor fi utile și vă vor sprijini în activitatea dumneavoastră zilnică, contribuind la formarea unei noi generații de cetățeni digitali europeni informați, capacitați și implicați.

[2] Termenul „părinți” utilizat în prezentul document se referă și la alți îngrijitori.

4. Definițiile termenilor-cheie din prezentele orientări

Există mulți termeni care descriu realitățile întâlnite în mediul online. Poate fi util să ne aplecăm asupra câtorva dintre acești termeni și să vedem ce înseamnă. Ca practicieni în sălile de clasă, cunoașterea acestor termeni vă poate ajuta în discuțiile cu colegii, cu elevii și cu membrii comunității. Următoarele definiții au fost preluate, în principal, din documentele și cadrele de politică internaționale, dar au fost scurtate pentru a fi mai ușor de citit.

Algoritmi: referitor la platformele digitale, algoritmii sunt instrumente care selectează conținutul afișat pe baza relevanței și a preferințelor utilizatorilor.

(Sisteme de) inteligență artificială: software pentru computere sau mașini programate să îndeplinească sarcini care necesită, de obicei, inteligență umană, de exemplu, învățare sau raționament.

Bot: un program software autonom pe internet care interacționează cu utilizatorii și îndeplinește sarcini predefinite.

Falsuri simple: materiale media modificate prin tehnologii convenționale și accesibile (de exemplu, schimb de fețe).

Jurnalism practicat de cetățeni: jurnalism practicat de persoane care nu sunt jurnaliști profesioniști, dar care diseminează informații prin intermediul site-urilor web, al blogurilor și al platformelor de comunicare socială.

Clickbait: conținut al cărui principal scop este de a atrage atenția vizitatorilor și de a-i încuraja să facă clic pe un link către o anumită pagină web.

Demascare: o activitate care are loc după crearea și răspândirea dezinformării și care are scopul de a clarifica și de a rectifica informațiile false prezentate inițial.

Falsuri perspicace: imagini, videoclipuri sau înregistrări audio generate cu ajutorul inteligenței artificiale, cu persoane sau evenimente care nu s-au întâmplat și care sunt adesea imposibil de diferențiat de cele reale. Acestea sunt mai sofisticate decât falsurile simple.

Cetățenie digitală: capacitatea de a participa în mod activ, continuu și responsabil în mediile digitale (locale, naționale, globale, online) la toate nivelurile (politic, economic, social, cultural și intercultural).

Amprentă digitală: urme lăsate de persoanele care utilizează internetul, inclusiv date despre site-urile vizitate, e-mailurile trimise și alte informații partajate. O amprentă digitală poate fi utilizată pentru a urmări activitățile și dispozitivele online ale unei persoane.

Alfabetizare digitală: capacitatea de a accesa, gestiona, înțelege, integra, comunica, evalua, crea și disemina informații în condiții de siguranță și în mod adecvat prin intermediul tehnologiilor digitale. Aceasta include competențe denumite în mod diferit drept alfabetizare mediatică și informațională, competențe în domeniul informatic și al TIC. Alfabetizarea digitală implică o dimensiune a implicării active și civice în lumea digitală și promovează cetățenia activă.

Pedagogie digitală: utilizarea unor instrumente digitale și abordări conceptuale inovatoare. Are rolul de a sprijini învățarea adaptativă și personalizată și de a contribui la conceperea unor noi moduri de învățare creative, la îmbogățirea experiențelor de învățare și la îmbunătățirea rezultatelor învățării. S-a remarcat faptul că pedagogia digitală promovează educația deschisă, inclusiv resursele educaționale deschise.

Dezinformare: o serie de informații al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat, care sunt create, prezentate și diseminate pentru a obține un câștig economic sau pentru a induce publicul în eroare în mod deliberat și care pot provoca un prejudiciu public.

Camere de ecou: medii în care opiniile, opțiunile politice sau convingerile utilizatorilor cu privire la un anumit subiect sunt întărite ca urmare a interacțiunilor repetate cu alte persoane sau surse care au convingeri și ideologii similare.

Verificarea informațiilor: procesul prin care se verifică dacă informațiile sunt adevărate sau false.

Bulă de filtrare: o situație în care persoanele aud sau văd doar știri și informații ce le susțin convingerile și preferințele. Acest efect poate fi amplificat online în funcție de persoanele sau paginile pe care utilizatorii aleg să le urmeze sau cu care intră în legătură, precum și de algoritmii care afișează conținut bazat pe comportamentul, preferințele și setările online anterioare.

Informare rău-voitoare: informații corecte din punct de vedere faptic, care sunt utilizate pentru a provoca prejudicii.

Alfabetizare mediatică și informațională: capacitatea de a înțelege informațiile pentru binele public; capacitatea de a utiliza în mod critic informațiile, mass-media și comunicarea digitală pentru a participa la îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă; și capacitatea de a căuta și de a beneficia pe deplin de drepturile fundamentale ale omului.

Alfabetizare mediatică: capacitatea de a accesa mijloacele mass-media, de a înțelege și de a evalua critic diferite aspecte ale mass-mediei și ale contextelor mediatice și de a crea comunicări într-o varietate de contexte.

Meme: o imagine, un videoclip, un text etc., de obicei cu nuanță umoristică, care este copiat(ă) și răspândit(ă) rapid de către utilizatorii de internet, adesea cu mici variații.

Informații eronate: o serie de informații al căror caracter fals poate fi verificat, care sunt răspândite fără intenția de a înșela și care sunt adesea partajate deoarece utilizatorul are convingerea că sunt adevărate.

Phishing: un atac menit să fure banii sau identitatea unei persoane, determinând-o să dezvăluie informații cu caracter personal - cum ar fi numere de cărți de credit, informații bancare sau parole - pe site-uri care pretind a fi legitime.

Predemascare: respingerea unui argument convingător înainte de a fi diseminat.

Sursă: punctul de plecare sau originea unei informații.

Trol: o persoană care încearcă în mod deliberat să jignească sau să atace direct alte persoane prin postarea de comentarii depreciative. Fermele de troli sau fabricile de troli reprezintă un grup instituționalizat de troli pe internet care încearcă să se amestece în opiniile și în luarea deciziilor politice.

Verificare: procesul prin care se verifică dacă un site, o adresă, un cont sau anumite informații sunt autentice și reale.

5. Prezentarea contextului

Această secțiune oferă îndrumări pentru crearea unui mediu de învățare care să ajute elevii să dobândească competențe digitale și să își dezvolte competențele necesare pentru a deveni rezilienți la informații eronate, la informare rău-voitoare și, în special, la dezinformare.

Aceasta se adresează profesorilor și cadrelor didactice în general și se referă la diferite niveluri școlare (de exemplu, unități de învățământ primar și secundar). Veți găsi sfaturi și îndrumări pentru depășirea provocărilor cu care vă puteți confrunta în calitate de profesor/cadru didactic, precum și diverse planuri de activități care pot constitui o sursă de inspirație pentru activitatea dumneavoastră de predare. Sfaturile oferite se referă la trei momente din ciclul educațional – **înainte, în timpul și după activitățile din clasă**.

Predarea și învățarea în mediul școlar digital

În primul rând, este important de subliniat faptul că nu trebuie să fiți un specialist în tehnologie pentru a-i ajuta pe elevi să dobândească competențe digitale. Indiferent de tehnologia pe care o aveți la dispoziție în clasă, vă puteți implica elevii în dezbaterea mai amplă cu privire la numeroasele oportunități și riscuri asociate universului digital și la utilitatea verificării credibilității informațiilor găsite.

La fel ca orice practică de predare eficace, este important să creați condițiile adecvate care să încurajeze elevii să își exprime opiniile și să se angajeze în învățarea activă. Elevii apreciază faptul că sunt văzuți și auziți, atât de colegii lor, cât și de profesori, și faptul că sunt capacitați să își dezvolte competențele într-o lume digitală cu care ar putea fi deja destul de familiarizați. Această lume digitală le poate oferi elevilor posibilitatea de a avea acces la un volum mare de informații, de a auzi mai multe opinii pe o anumită temă și de a comunica dincolo de barierele geografice, lingvistice, culturale și religioase. Cu toate acestea, majoritatea acestora nu dispun de competențele și de înțelepciunea de a profita pe deplin de ceea ce se oferă și de a identifica posibilele amenințări.

Cu siguranță că, atunci când lucrați cu elevii, aveți un repertoriu de abordări a unor teme dificile și uneori controversate. **Caseta 1** de mai jos prezintă câteva abordări educaționale pe care este posibil să le cunoașteți sau nu, dar care s-au dovedit utile în ceea ce privește alfabetizarea digitală.

Caseta 1: Predarea și învățarea în mediul școlar digital – câteva abordări utile

În continuare sunt prezentate câteva abordări consacrate în materie de predare și învățare, care pot constitui o sursă de inspirație pentru activitatea dumneavoastră.

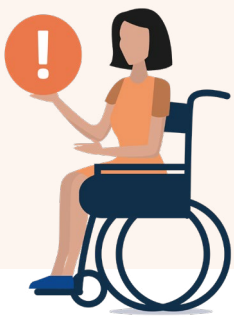
Curriculum în spirală. Orice materie, inclusiv alfabetizarea digitală, poate fi predată la orice vârstă școlară, cu condiția să se adopte de fiecare dată o abordare didactică adecvată. Este o abordare în care conceptele-cheie sunt prezentate în mod repetat pe parcursul procesului de învățare, dar cu niveluri de complexitate din ce în ce mai mari sau în aplicații diferite. O astfel de abordare permite introducerea timpurie a unor concepte care sunt abordate în mod tradițional într-o etapă ulterioară.

Clasă inversată. O strategie de învățare mixtă inter pares care sporește nivelul de implicare și de învățare al elevilor prin utilizarea mijloacelor de comunicare în masă, în clasă și în afara acesteia. De cele mai multe ori, elevii citesc diverse materiale acasă și desfășoară activități de rezolvare a problemelor în clasă.

Predare mixtă. Pandemia de COVID-19 a reprezentat un punct de cotitură pentru utilizarea pe o scară mai largă a învățării la distanță în domeniul educației. Învățarea mixtă poate combina în mod eficace predarea față în față și cea online într-o singură experiență coerentă.

Învățarea prin experiență. În domeniul educației, această abordare se bazează pe ideea că învățăm mai bine făcând un anumit lucru.

Învățarea prin joc și ludificarea. Aceste abordări se referă la aplicarea strategiilor de joc (ludificare) sau la utilizarea jocurilor online și offline (învățare prin joc) pentru a îmbunătăți procesul de învățare și a spori implicarea persoanelor în acest proces. Un exemplu în acest sens sunt jocurile educaționale destinate sensibilizării cu privire la atitudinile părtinitoare din mass-media.

De regulă, instrumentele digitale le oferă elevilor un grad relativ ridicat de libertate atunci când, de exemplu, utilizează dispozitive digitale pentru a accesa aplicații, pentru a comunica pe platformele de comunicare socială sau pentru a naviga pe internet. Având în vedere această libertate, elevii pot avea, de asemenea, acces la un volum uriaș de informații, un lucru benefic pentru educația lor, dar care îi poate determina, de asemenea, să adopte comportamente online irelevante, inadecvate și potențial periculoase. Așadar, o provocare majoră pentru dumneavoastră în calitate de profesori/cadre didactice este de a-i ajuta pe elevi să evite comportamentele dăunătoare în mediul online și să dobândească o cunoaștere de sine și competențele necesare pentru a face acest lucru în mod independent.

Trebuie să acordați o atenție deosebită diversității în ceea ce privește mediile din care provin elevii unei clase, opiniile și punctele de vedere ale acestora. Aceasta înseamnă să le oferiți în prealabil elevilor câteva informații legate de oportunitățile și amenințările asociate mediului digital și să stabiliți reguli de bază pentru derularea discuțiilor (de exemplu, fără atacuri la persoană și fără „aproprierea opiniilor" prin utilizarea formei „eu")[3]. Este bine să aveți o idee despre opinia elevilor dumneavoastră (și a grupului de colegi) cu privire la anumite subiecte înainte de a le aborda în clasă, ținând cont de faptul că opiniile pot diferi și pot fi diverse în natura lor. De asemenea, este util să cunoașteți sursele de știri și de informații pe care le accesează, precum și platformele de comunicare socială pe care le utilizează. Ce mijloace de comunicare și platforme online accesează elevii și care este părerea lor despre acestea? Poate fi nevoie de putere de convingere pentru a obține aceste informații și uneori răspunsurile trebuie să fie anonime. De asemenea, este util să evaluați în ce măsură elevii înțeleg deja unele aspecte precum setările de confidențialitate, reglementările legate de comunitatea digitală, ce este legal și ce nu etc. (a se vedea, de asemenea, secțiunea 8).

Având în vedere posibilitatea ca elevii să se confrunte cu informații false și potențial dăunătoare în mediul online, cel mai bine este să fiți pregătiți să vă angajați într-o discuție cu aceștia legată de informațiile care pot fi controversate pentru ei, pentru colegii sau pentru comunitatea lor. Aceasta înseamnă că trebuie să fiți pregătiți să gestionați emoții și comportamente irațională. De asemenea, poate fi o idee bună să purtați mai întâi o discuție mai generală cu elevii legată de ceea ce au văzut recent în mass-media, care ar putea stârni controverse.

Luați în considerare...

- Să îi încurajați pe elevi să utilizeze în mod regulat instrumente digitale ca parte a procesului de învățare în diverse scopuri.
- Să reduceți timpul de predare și să folosiți metode mai interactive, cum ar fi metoda socratică de învățare, învățarea bazată pe întrebări și pe probleme, precum și diverse metodologii de învățare colaborativă și cooperativă.
- Să luați în serios preocupările și opiniile tuturor elevilor, respectându-le punctele de vedere.
- Să folosiți ca punct de plecare pentru învățare nevoile speciale, preocupările, punctele forte și punctele slabe ale unui grup de elevi cu care intenționați să lucrați.
- Să valorificați diversitatea din cadrul grupului, atât în ceea ce privește mediul din care provin membrii grupului, cât și opiniile acestora. Acest lucru va aduce plusvaloare. Alegeți metode de lucru care pun accentul pe această diversitate.
- Să discutați cu elevii despre confidențialitate și să vă asigurați că înțeleg ce înseamnă și cum să o protejeze. Aspectele legate de confidențialitate joacă un rol important în discuțiile privind alfabetizarea digitală.
- Că elevii vor avea nevoie de ajutorul dumneavoastră pentru a găsi informații credibile în mediul online, dar că trebuie să dobândească astfel de competențe și în mod independent.
- Că tinerii învață foarte mult unii de la alții. Strategiile de învățare inter pares pot fi eficace pentru întregul spectru educațional, inclusiv atunci când se utilizează tehnologii digitale. Aceasta înseamnă că, în calitate de profesor, trebuie să vă asumați mai mult un rol de mediator. Învățarea inter pares necesită îndrumarea dumneavoastră în calitate de profesor.
- Că tinerii învață multe dintre obiceiurile lor online la o vârstă fragedă și în mediul familial.
- Să utilizați evenimentele care au loc la nivel local sau global ca punct de plecare pentru diverse activități. De obicei, cu cât informațiile sunt mai recente, cu atât elevii vor fi mai interesați și mai motivați.
- Cum să alegeți contextul, cadrul și abordarea potrivite pentru activitatea din clasă și cum să aduceți în discuție un subiect. Cât de motivați sunt elevii dumneavoastră în prealabil? Unii adolescenți sunt reticenți în a se angaja în discuții referitoare la chestiuni sociale și politice controversate.
- Regulile cele mai potrivite pentru fiecare clasă. Ceea ce funcționează pentru un grup nu funcționează pentru altul. Stabiliți regulile împreună cu elevii, dacă este posibil. Acest lucru îi responsabilizează.
- Să faceți schimb și să discutați ideile pe care le aveți cu alți profesori/alte cadre didactice.

[3] De exemplu: „eu cred că...", „eu sunt de părere că...", „eu consider că...", „sunt de acord cu faptul că...".

Îndrumări și sfaturi – înainte, în timpul și după activitățile de la școală și din clasă

Pentru a asigura experiențe de învățare pozitive și a evita rezultatele nedorite, cum ar fi conflictele și polarizarea atunci când predați alfabetizarea digitală și reziliența la dezinformare, poate fi util să luați în considerare următoarele aspecte înainte, în timpul și după lecții.

Sfatul 1: Implicarea elevilor

Dacă sunt elevi care pot fi dificil de gestionat, gândiți-vă să-i implicați în pregătirea activităților și să le atribuiți unele sarcini sau responsabilități. Ar putea să vă surprindă în mod pozitiv.

Sfatul 2: Implicarea părinților

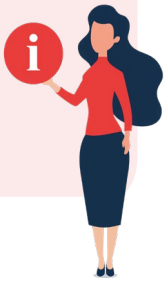

Gradul de implicare a părinților variază foarte mult. Un bun moment pentru a comunica cu aceștia poate fi prima întâlnire a anului dintre profesor/cadru didactic și părinți, când gradul de participare este adesea ridicat. Dacă întâmpinați rezistență din partea părinților, este important să aveți aliați în cadrul școlii, cum ar fi directorul școlii.

Atenționare: subiecte controversate

De multe ori este foarte util să discutați cu elevii despre subiecte controversate, în special în legătură cu dezinformarea, dar este posibil să aveți nevoie de mai mult timp și de mai multă precauție. Printre exemple se numără:

- COVID-19 și vaccinuri
- Invadarea Ucrainei de către Rusia
- Cazuri de nedreptate din trecut și din prezent
- Infracțiuni și pedepse
- Aspecte legate de gen și de diversitatea sexuală
- Migrație, minorități, rasism și religie
- Schimbările climatice și încălzirea globală
- Colonialism, sclavie, antisemitism, negarea Holocaustului
- Subiecte naționale sensibile

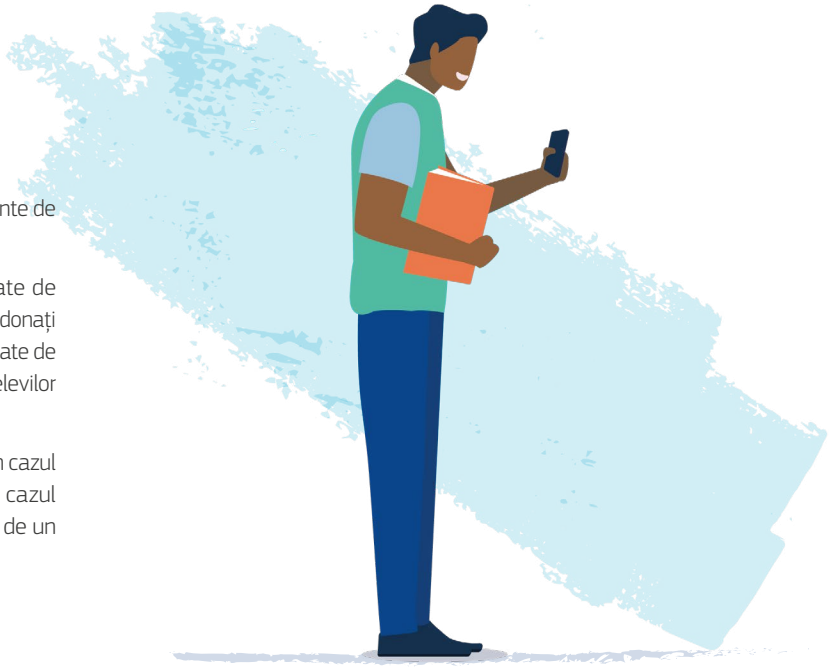

Înaintea activităților

Colaborarea cu părțile interesate din mediul școlar

Luați în considerare...

- Să discutați planurile dumneavoastră cu conducerea școlii înainte de a preda un subiect sensibil sau controversat.
- Să discutați cu părinții prin intermediul canalelor consacrate de comunicare între școală și părinți și, dacă este posibil, să vă coordonați eforturile înainte de a discuta chestiuni politice sau sensibile legate de mediul online, care pot conduce inevitabil la discuții în casele elevilor (a se vedea Sfatul 2).
- Să colaborați cu psihologul sau cu asistentul social din școală în cazul în care este nevoie de sprijin de specialitate (de exemplu, în cazul în care elevii se jignesc reciproc sau sunt afectați emoțional de un anumit subiect).

Cunoașterea condițiilor din domeniul alfabetizării digitale

Un bun punct de plecare este obținerea de informații cu privire la obiceiurile de consum media ale comunității în care își desfășoară activitatea școala dumneavoastră. Acest lucru poate oferi oportunități de valorificare a modelelor deja existente. Puteți face acest lucru prin participarea și comunicarea la diverse evenimente ale comunității școlare, prin monitorizarea mass-mediei locale și a altor mijloace de informare în masă populare, precum și prin discuții cu colegii, părinții și elevii. Este posibil ca anumite subsecțiuni ale comunităților să aibă opinii (de grup) radicale care pot fi exprimate în mod neașteptat în clasă. Este bine să cunoașteți aceste aspecte sensibile.

Deși alfabetizarea digitală este un domeniu relativ nou, în ultimii ani s-au derulat numeroase inițiative care vă pot îmbunătăți practicile de predare și procesul de învățare a elevilor. De exemplu:

- Există rețele internaționale de profesori și cadre didactice care sunt interesate și au experiență în predarea alfabetizării digitale și în combaterea dezinformării. De cele mai multe ori, acestea sunt gratuite și la un clic distanță.
- Organizații internaționale precum Comisia Europeană, UNESCO, OCDE, Consiliul Europei, Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (UIT), UNICEF și sindicatele din mass-media au dezvoltat resurse, rețele și orientări care vă pot îmbunătăți activitatea.
- Diverse inițiative naționale și locale reunesc jurnaliști profesioniști și organizații de jurnaliști. Este posibil ca unii jurnaliști locali să fie deja implicați. Multe dintre acestea sunt menționate în raportul elaborat pentru a completa prezentele orientări, în special în anexele la acesta.
- Ar putea fi util să analizați modul în care administrația locală sau națională ar putea sprijini alfabetizarea digitală a elevilor, precum și eforturile și programele organizațiilor societății civile.
- Bibliotecile locale au devenit active în acest domeniu și pot contribui la integrarea activităților în comunitate.

Caseta 2: Implicarea actorilor externi, precum jurnaliști profesioniști, ONG-uri, cadre universitare și platforme – avantaje și dezavantaje/riscuri potențiale pentru școli și profesori/cadre didactice

Nu trebuie să fiți singur(ă) în demersul de predare a alfabetizării digitale, ci puteți integra programele virtuale și/sau fizice ale terților (de exemplu, ale societății civile) în procesul de predare.

Avantaje potențiale

- Actorii externi pot contribui prin cunoștințe și expertiză suplimentare
- Actorii externi le oferă profesorilor și cadrelor didactice oportunități de a colabora în rețea cu experți
- De multe ori, actorii externi au acumulat o experiență vastă de colaborare cu școlile
- Actorii externi vin cu o experiență practică și bazată pe date concrete în domeniu
- Cadrele universitare/universitățile au experiență în a evalua „ce funcționează” și „de ce”
- Implicarea actorilor externi poate fi interesantă pentru elevi

Dezavantaje sau riscuri potențiale

- Sarcina administrativă suplimentară, de exemplu, în ceea ce privește logistica și consimțământul necesar din partea conducerii școlii și a altor părți implicate
- Ar putea limita flexibilitatea în ceea ce privește planificarea
- Ar putea genera costuri economice
- Actorii externi pot încerca să promoveze interese comerciale, de colectare a datelor sau politice

De asemenea, puteți căuta pe internet ce tipuri de organizații au dezvoltat resurse pentru școli și activitatea de predare.

Luați în considerare...

- Punerea în legătură a activităților școlare cu principalele rețele și evenimente naționale și internaționale. La nivel internațional, acestea pot include Ziua pentru un internet mai sigur (în februarie), Ziua internațională a verificării informațiilor (2 aprilie) sau campanii de sensibilizare (Săptămâna europeană a alfabetizării mediatice, Săptămâna mondială a alfabetizării mediatice și informaționale organizată de UNESCO). Rețeaua europeană eTwinning le permite, de asemenea, profesorilor/cadrelor didactice și școlilor să relaționeze cu alte școli la nivel european. Tema anului 2021 a fost „Alfabetizarea mediatică și dezinformarea", care a avut ca rezultat o conferință emblematică și o carte eTwinning cu bune practici pe această temă.
- Obținerea de finanțare la nivel local, național și/sau internațional pentru inițiativele dumneavoastră. La nivel european, sursele de finanțare includ programul Erasmus + și Corpul european de solidaritate.

Sfatul 3: Abordarea subiectelor controversate

Abordarea subiectelor controversate poate îmbunătăți procesul de învățare și poate promova gândirea critică. Ce subiecte considerați că sunt cele mai controversate pentru a fi predate în clasă? Dar colegii dumneavoastră? Care sunt experiențele lor legate de predarea unor subiecte controversate? Puteți face schimb de resurse utile între dumneavoastră? Activitățile pot fi extinse în mod colaborativ pentru toate disciplinele școlare? Pot fi invitați „experți" pentru a face prezentări în clasă sau la diverse adunări (fizic sau de la distanță)?

Puteți hotărî dacă este mai bine ca discuțiile în clasă să fie ușoare sau să implicați elevii la un nivel mai profund. Acest lucru va depinde, de asemenea, de vârsta elevilor și de experiența dumneavoastră anterioară în abordarea unor subiecte controversate.

Atunci când discutați subiecte controversate, poate fi util să începeți cu unele mai puțin controversate și să treceți treptat la unele care ar putea fi mai controversate. Procedând astfel, veți putea vedea cum răspund elevii și dacă sunt pregătiți și se simt confortabil să discute aspecte mai sensibile (a se vedea, de asemenea, Planul de activități 12 privind teoriile conspirației).

Metodologiile interactive pot contribui la crearea unei atmosfere benefice în clasă atunci când se discută subiecte controversate. Aceste metodologii includ metoda „Silent Way", exprimarea opiniilor, activități de ascultare activă, tehnica acvariului, instrucțiuni complexe, jocuri de rol și învățarea prin cooperare. Astfel de metodologii contribuie, de asemenea, la implicarea elevilor care, altfel, ar putea fi plictisiți sau dezinteresați.

Cultivarea unei atmosfere productive de învățare în clasă

Luați în considerare...

- Să cunoașteți următoarele: posibilele motivații psihosociale ale elevilor pentru exprimarea unor păreri diferite, subiectele sensibile pentru elevi, subiectele sensibile pentru comunitate și polarizarea socială, dar și propria poziție, propriile emoții și puncte sensibile.
- Să colectați ideile și opiniile inițiale ale elevilor înainte de a discuta un anumit subiect. Dacă este necesar, acestea pot fi colectate în mod anonim.
- Dacă sunt elevi care pot fi dificil de gestionat, poate fi util să-i implicați în pregătirea sesiunii și să le atribuiți sarcini specifice.
- Să creați un climat de încredere în clasă. Încrederea poate fi un factor esențial pentru crearea unei atmosfere în clasă în care elevii (și profesorul) să se simtă mai confortabil atunci când discută subiecte sensibile și controversate. Este posibil ca unii elevi să considere că anumite subiecte pot fi abordate doar în cadrul discuțiilor de grup (între elevi) și să prefere să nu își exprime părerea. Încrederea reciprocă poate diminua această reticență.
- Să purtați discuțiile mai sensibile după formarea unui colectiv unit de elevi. Cel mai bine ar fi ca subiectele controversate să fie discutate într-un mediu deschis, în care elevii să se simtă în siguranță, văzuți și auziți.
- Să începeți cu interacțiuni pregătite și să treceți treptat la discuții mai libere, în funcție de fluxul și dinamica clasei.
- Să începeți cu interacțiuni unu-la-unu (profesor-elev; elev-elev), să continuați cu interacțiuni în grupuri mai mici și apoi cu întreaga clasă
- Să utilizați metode de învățare centrate pe elevi, oferindu-le mai multă autonomie și ajutându-i să stăpânească ceea ce învață.

Planul de activități 1: Cum abordăm dezinformarea

Următoarea activitate poate fi derulată în cadrul unei lecții de 45 de minute.

Pregătire (aproximativ 5 minute).

La începutul lecției, întrebați fiecare elev cum se simte astăzi. Ascultați cu atenție răspunsurile. Reacționați în mod neutru la aceste răspunsuri și spuneți doar: „mulțumesc". Ceilalți elevi trebuie să asculte în liniște. Întrebați elevii în ordine aleatorie.

Introducere (aproximativ 5 minute)

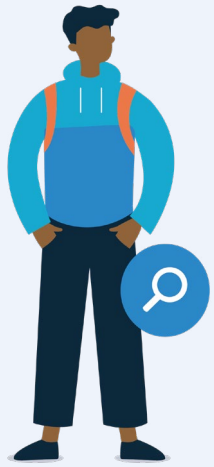
Împărtășiți un gând sau o experiență personală legat(ă) de dezinformare sau un link către o știre care dezinformează. După scurta introducere, adresați elevilor o întrebare despre dezinformare, cum ar fi „cât de gravă credeți că este această dezinformare?" sau „care credeți că este scopul acestei dezinformări"?

Discuție modelată (aproximativ 25 de minute)

Înmânați-le elevilor mici foi de hârtie. Acordați-le 90 de secunde pentru a formula un răspuns scurt la întrebare. Informați-i că vor citi răspunsurile cu voce tare. Apoi împărțiți elevii în perechi în mod aleatoriu. Primul elev din cadrul unei perechi va adresa întrebarea celui de-al doilea elev. Al doilea elev își citește răspunsul. Apoi fac schimb de roluri. Continuați cu următoarele perechi până când toți elevii au răspuns la întrebare. În cazul unui număr impar de elevi, formați o pereche cu elevul rămas pe dinafară. Dacă mai este timp, rugați elevii să își exprime punctul de vedere legat de subiectul discutat.

Încheiere (aproximativ 8 minute)

La finalul lecției, întrebați fiecare elev dacă a învățat ceva din această lecție. Urmați pașii din etapa de pregătire.

Planul de activități 2: Învățare despre perspective multiple din surse multiple

Notă: această activitate va dura aproximativ 3x45 de minute

Lecția 1: Găsiți un eveniment istoric care poate fi interpretat în moduri diferite, în funcție de cele două (sau mai multe) părți implicate. De exemplu, diverse războaie de independență, Războiul Civil din SUA, Primul Război Mondial, conflictul din Irlanda de Nord, războiul din Balcani din anii 1990.

Prezentați-le elevilor două relatări scurte diferite (sau rugați-i pe elevi să găsească online două relatări diferite) referitoare la conflictul respectiv. Fiecare grup trebuie să găsească 5-10 surse online care oferă informații cu privire la conflict – dacă este posibil, de la părți diferite (ar putea avea nevoie de ajutorul dumneavoastră). Fiecare grup va prezenta succint aceste surse în clasă. Comparați sursele.

Faceți o afirmație precum: „Principala cauză a conflictului a fost faptul că X nu a acordat drepturi depline ale omului persoanelor din Y".

Lecția 2: Elevii sunt împărțiți în două grupuri: cei care sunt și cei care nu sunt de acord cu această afirmație. Jumătate dintre elevi vor alcătui „grupul celor care sunt de acord", iar cealaltă jumătate „grupul celor care nu sunt de acord" cu afirmația respectivă.

Fiecare elev va utiliza cele 5-10 surse online identificate de grupul din care face parte pentru a formula două argumente solide în favoarea, respectiv împotriva afirmației. Elevii colectează date și le notează. La început în mod individual, în prima jumătate a lecției, apoi în subgrupuri mai mici care împărtășesc aceeași viziune (aproximativ 4-6 persoane din fiecare grup) și fac schimb de argumente. Fiecare subgrup creează un afiș digital cu principalele cinci argumente.

Lecția 3: Grupurile își perfecționează afișele și le prezintă întregii clase. Toți elevii evaluează fiecare argument (de la 1 la 10) și explică de ce au acordat acest punctaj, folosindu-se în special de informațiile pe care le-au găsit în diferitele surse. Evaluarea se poate face și cu ajutorul instrumentelor online. Discutați în grupuri mici nou-formate ambele versiuni ale poveștii și încercați să vedeți cum puteți înțelege mai bine subiectul controversat. Gândiți-vă dacă există vreun mod de a reconcilia argumentele și contraargumentele? Există vreo soluție de mijloc? Se poate ajunge la un consens?

Ca alternativă, puteți folosi o varietate de metodologii pentru a-i antrena pe elevi în discuții pe subiectul respectiv, de exemplu, tur (virtual), metoda socratică, dezbatere clasică, tehnica acvariului, dezbatere încrucișată și dezbatere academică.

Notă: această abordare necesită un efort de coordonare semnificativ din partea dumneavoastră, în calitate de profesor/cadru didactic.

În timpul activităților

Luați în considerare....

- Crearea și menținerea unei atmosfere deschise, de susținere în clasă.
- Modalitatea de prezentare a subiectului respectiv. Puteți face acest lucru în diferite moduri, pentru a stârni interesul elevilor.
- Să notați într-un jurnal modul în care elevii reacționează la practicile dumneavoastră de predare a subiectelor dificile și controversate. Și elevii pot avea astfel de jurnale în care să își noteze propriile reflecții.
- Să monitorizați reacțiile emoționale ale elevilor și, eventual, să identificați subiectele sensibile pentru aceștia. Unii elevi pot avea opinii radicale pe care le exprimă în mod neașteptat în clasă.
- Să urmăriți tendințele de tip în grup/în afara grupului. Uneori, tinerii și adulții consideră că ceilalți utilizează în mod inadecvat mass-media digitală și se pot folosi de acest lucru pentru a crea stereotipuri negative despre celălalt grup.
- Să vedeți în ce măsură activitățile pe care le propuneți ar putea consolida dinamica în grup versus în afara grupului, între dumneavoastră și elevi și între diferiți elevi.
- Să interacționați cât mai mult cu fiecare elev în parte, în special atunci când au loc discuții referitoare la subiecte controversate și când elevii au un comportament inadecvat.
- Să fiți un exemplu pentru elevi. Dacă vă simțiți confortabil să împărtășiți câteva exemple personale despre modul în care dumneavoastră, ca persoană (sau profesor/cadru didactic), vă dezvoltați competențele digitale și/sau ați fost expus(ă) la dezinformare, acest lucru îi poate încuraja pe elevi să își împărtășească propriile experiențe.
- Să găsiți un echilibru între o atmosferă deschisă în clasă și un spațiu sigur. Prin crearea unei atmosfere deschise în clasă, elevii pot spune ce gândesc și își pot exprima liber opiniile. Cu toate acestea, o persoană sau un grup de elevi se pot simți jigniți sau deranjați de comentariile altora.
- Să monitorizați factorii de risc. Riscul de a-i îndepărta pe elevi atunci când discutați despre idei preconcepute, mituri și atitudini părtinitoare. Diferențele de opinie pot fi gestionate prin dialog, prin separarea opiniilor de persoana care le formulează și prin aducerea în discuție a mai multor perspective bazate pe fapte.

După activități

Luați în considerare....

- Să discutați cu elevii despre ce au învățat, ce le-a plăcut și, eventual, ce nu le-a plăcut.
- Să concepeți activități noi pe baza celor anterioare, implicând în mod activ elevii în acest proces.
- Dacă ați notat într-un jurnal reacțiile elevilor din cadrul lecțiilor care au abordat subiecte controversate, să le discutați cu psihologul școlar, cu profesorii mentori sau cu pedagogul școlar.
- Să faceți prezentări în alte clase sau școli (pot fi virtuale).
- Să efectuați o evaluare mai formală a cunoștințelor și a competențelor dobândite de elevi și/sau o evaluare a metodelor de învățare și predare utilizate (a se vedea secțiunea despre evaluare din prezentele orientări).

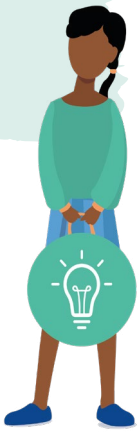
Sfatul 4: Adoptarea unei atitudini empatice

Pentru a promova un spațiu de învățare sigur, este bine să nu ridiculizați sau să nu izolați elevii care afirmă că ei cred în anumite tipuri de dezinformare, cum ar fi o teorie a conspirației predominantă. Empatia poate fi un bun punct de plecare. Aceștia își asumă un risc atunci când afirmă că cred în anumite tipuri de dezinformare. Dacă doriți, și dumneavoastră puteți recunoaște că aveți anumite vulnerabilități.

Uneori, este bine să-i încurajați pe elevi să vorbească mai întâi despre „o persoană pe care o cunosc...", pentru ca mărturisirea să fie mai puțin personală și pentru ca elevul respectiv să fie mai puțin vulnerabil la criticile colegilor săi.

Sfatul 5: Discuție finală

Discutați cu elevii despre gândurile, experiențele și emoțiile lor. Întrebați-i ce au învățat și cum vor să valorifice ceea ce au făcut în clasă.

6. Dezvoltarea competențelor digitale în clasă și în școală: promovarea cetățeniei digitale

Ce este cetățenia digitală și de ce este importantă?

Cetățenii digitali...

- Dețin competențele, atributele și comportamentele necesare pentru folosirea sigură, eficace, critică și responsabilă a mediului online.
- Pot valorifica beneficiile și oportunitățile oferite de mediul online, fiind în același timp rezilienți la comportamente dăunătoare.
- Utilizează tehnologiile digitale pentru a-și susține cetățenia activă și incluziunea socială, colaborarea cu ceilalți, precum și creativitatea în vederea realizării obiectivelor personale, sociale sau comerciale.
- Cunosc drepturile fundamentale ale omului și faptul că acestea sunt similare în mediul online și cel offline (libertatea de opinie și de exprimare, dreptul la viață privată, participare, demnitate etc.).

Cetățenia digitală este un set de competențe dobândite. În societatea digitală, la fel ca în societatea „offline", există câteva concepte, instrumente și competențe de bază pe care elevii dumneavoastră trebuie să le cunoască pentru o învățare eficientă. De asemenea, elevii trebuie să aibă acces la instrumentele de care vor avea nevoie pentru a-și dezvolta competențele digitale. Iar dumneavoastră aveți un rol important în acest proces.

A avea competențe digitale înseamnă a avea capacitatea de a *accesa, gestiona, înțelege, integra, comunica, evalua, crea și disemina* informații în condiții de siguranță și în mod adecvat prin intermediul tehnologiilor digitale. De asemenea, alfabetizarea digitală îi poate ajuta pe elevi să participe activ, să învețe, să își construiască o carieră plină de satisfacții și să interacționeze social în societatea de astăzi. Ca atare, alfabetizarea digitală este o condiție prealabilă pentru a deveni cetățeni digitali activi și capacitați.

După cum probabil ați observat, elevii au deja un nivel mai mare sau mai mic de competențe digitale. De exemplu, unii pot avea dificultăți în a citi și a scrie, dar pot fi foarte pricepuți să consume și să producă conținut digital, cum ar fi trimiterea de note vocale sau fotografiere. Alții pot întâmpina dificultăți în accesarea sau utilizarea tehnologiilor, contactul și comunicarea cu aceștia fiind mai dificil de realizat în cazul predării de la distanță.

Sfatul 6: Ludificarea și învățarea prin joc

Ludificarea și învățarea prin joc pot îmbunătăți rezultatele educaționale, dacă sunt concepute în mod corespunzător.

Iată câteva beneficii:

1. Promovează un proces de învățare care corespunde stilului de viață digital al tinerilor de astăzi
2. Pot oferi o motivație suplimentară, procesul de predare și învățare fiind unul distractiv, creativ și plin de inspirație.
3. Ludificarea și învățarea prin joc sunt flexibile, pot fi utilizate în orice context și ușor de adaptat la orice disciplină școlară. Pot fi utilizate și pentru subiecte complexe care sunt mai ușor de înțeles prin joc.

Luați în considerare...

- Să le propuneți elevilor să discute despre modalitățile prin care tehnologia și platformele de comunicare socială pot crea schimbări și spații pozitive în comunitatea și societatea în care trăiesc.
- Să discutați cu elevii despre competențele de care vor avea nevoie pentru a intra pe piața muncii în viitor. Acestea pot include un set de competențe digitale (cum ar fi înțelegerea economiilor digitale, programarea, înțelegerea algoritmilor, gândirea computațională și alte competențe digitale) și competențe non-tehnice (de exemplu, interpersonale) într-o lume în care interacțiunea dintre oameni este valoroasă.
- Să le cereți elevilor să găsească informații online exacte cu privire la aspecte legate de cetățenie (de exemplu, democrație, alegeri locale, drepturile omului și schimbările climatice) și la spațiile adecvate pentru participarea online.

- Dacă atmosfera din clasă permite acest lucru (în special dacă elevii sunt obișnuiți să discute chestiuni politice), să întrebați elevii dacă ei cred că dezinformarea pe teme politice poate fi răspândită prin intermediul mass-mediei și ce impact ar putea avea aceasta. Poate influența rezultatele alegerilor democratice? În ce fel? Pot da exemple?
- Să le oferiți elevilor linkuri către surse credibile de informații, legate de exemplu de aspecte sociale și de cetățenie. Sau mai bine, îi puteți încuraja să caute singuri astfel de surse și să furnizeze feedback.
- Să acordați atenție bunăstării digitale, și anume modului în care instrumentele digitale aduc beneficii pentru sănătate sau afectează sănătatea (mintală sau fizică) a elevilor și relațiile pe care aceștia le au cu colegii și cu familia lor.

Primii pași în predarea alfabetizării digitale

Predarea și învățarea alfabetizării digitale sunt importante în societatea contemporană. Cu toate acestea, unii dintre dumneavoastră ar putea fi reticenți în a-i îndruma pe elevi să-și dezvolte competențele digitale, fie pentru că nu vă simțiți confortabil să predați un subiect despre care poate nu știți foarte multe, fie pentru că elevii dumneavoastră au deja cunoștințe tehnologice avansate. Este important de reținut faptul că nu trebuie să fiți un specialist în tehnologie pentru a preda alfabetizarea digitală, deoarece aceasta nu se limitează la cunoașterea modului de utilizare a unui dispozitiv.

Caseta 3: Pricepuți la tehnologie sau nu?

Nu porniți de la premisa că toți elevii se pricep la tehnologie. Nu toți tinerii sunt foarte pricepuți cu tehnologia sau au încredere să utilizeze tehnologiile digitale. În timp ce unii dintre ei au aptitudini și competențe digitale bine dezvoltate, alții au un nivel scăzut de competențe digitale și au dificultăți în a efectua chiar și sarcini digitale de bază. De multe ori, lumea digitală este greu de înțeles chiar și pentru tineri. Aceștia pot intra în camere de ecou, dar rareori își dau seama cum rămân „blocați" acolo. Poate că tehnologia face parte din viața lor de zi cu zi, dar nu înțeleg modul în care funcționează sau de ce algoritmii le afișează un anumit conținut. Elevii nu au întotdeauna nevoie de sprijin tehnic și pot părea că refuză acest sprijin, dar de multe ori au nevoie de cineva care îi poate ajuta să navigheze prin abundența de informații cu care intră în contact în mod regulat și să facă diferența între informații nefiabile și cunoștințe și între speculații și dovezi.

Luați în considerare...

- Să admiteți că, în calitate de profesor sau cadru didactic, nu știți și nu puteți ști totul. Totuși, în calitate de profesor sau cadru didactic, sunteți în postura de a oferi contextul necesar, reflecții critice prompte și sprijin.
- Să abordați subiecte digitale cu adevărat relevante pentru elevii dumneavoastră. Permiteți-le elevilor să se deschidă și să discute despre interesele lor, să participe la crearea planului de lecție, utilizând dispozitivele și mediile digitale cu care sunt familiarizați.
- Să discutați cu elevii dumneavoastră despre comportamentul online și despre cum pot deveni cetățeni responsabili, actori sociali pozitivi în clasă și în afara acesteia.

Sfatul 7: Sugestii de la elevi

Bazați-vă activitățile de alfabetizare digitală pe elevi și experiența acestora. Copiii și tinerii se confruntă zilnic cu provocări în mediul online (un mesaj răutăcios; o problemă de confidențialitate; o problemă de acces; un discurs de incitare la ură etc.). Alegeți să discutați în clasă subiecte relevante și practice, bazate pe preocupările și experiențele de zi cu zi ale elevilor, fără a-i face să se simtă prost și fără a-i judeca. Bine gestionată, această abordare poate crea o atmosferă de autenticitate și încredere în clasă.

Obiectivele de învățare pentru alfabetizarea digitală

Mai jos sunt prezentate câteva obiective de învățare specifice pentru alfabetizarea digitală, relevante pentru nivelul de învățământ primar și secundar. Această prezentare generală vă poate ajuta în practicile dumneavoastră de predare. Acestea se bazează pe cadre consacrate, cum ar fi Cadrul european al competențelor digitale (DigComp 2.2[4]) și pe rezultatele învățării din cadrul programului de competențe noi implementat în Finlanda[5]:

În clasele primare, elevul...

- Poate căuta în mod independent informații despre lucruri și fenomene de care este interesat.
- Poate evalua, cu îndrumare, credibilitatea și utilitatea informațiilor.
- Știe că mediile online conțin toate tipurile de informații și conținut, inclusiv informații eronate și dezinformare.
- Înțelege diferența dintre dezinformare, informații eronate și informare rău-voitoare.
- Cunoaște principiile de bază legate de protecția vieții private.
- Cunoaște metodele de protejare a vieții private disponibile în universul mediatic.
- Reflectează asupra propriului consum de conținut media și asupra serviciilor pe care le utilizează din punctul de vedere al drepturilor de autor.
- Poate căuta conținut media care poate fi utilizat gratuit și cu permisiunea proprietarului.
- Își poate descrie obiceiurile legate de utilizarea mass-mediei și poate reflecta asupra importanței mass-mediei în viața sa.
- Poate utiliza instrumentele digitale în mod adecvat și în condiții de siguranță pentru a crea conținut pentru un anumit public.
- Știe să creeze și să partajeze conținut media.
- Poate utiliza instrumentele digitale în mod adecvat și în condiții de siguranță pentru a crea conținut pentru un anumit public.
- Știe cum să se implice respectuos în mediul online și cum să acceseze informații exacte.

La gimnaziu/liceu, elevul...

- Știe că bunurile, conținutul și serviciile digitale pot fi protejate prin drepturi de autor.
- Poate evalua în mod critic credibilitatea și fiabilitatea sursei de informații și a conținutului digital.
- Poate evalua, cu îndrumare, diferitele tipuri de conținut media ca surse de informații și poate reflecta asupra utilității și fiabilității acestora.
- Înțelege natura platformelor de comunicare socială ca sursă de informații și de ce este important să adopte o atitudine critică față de informațiile diseminate pe aceste platforme.
- Știe că motoarele de căutare, platformele de comunicare socială și platformele de conținut utilizează de multe ori algoritmi de IA pentru a genera răspunsuri și a afișa conținuturi adaptate la sau bazate pe preferințele utilizatorului.
- Poate analiza propriile modele de consum media.
- Poate obține, prelucra și prezenta informații bazate pe cercetare, utilizând metode și instrumente adecvate.
- Știe că multe aplicații de pe internet și de pe telefoanele mobile colectează și prelucrează date (de exemplu, date cu caracter personal, date comportamentale și date contextuale) pe care utilizatorul le accesează sau le recuperează. Acest lucru are loc, de exemplu, pentru a monitoriza activitățile online (de exemplu, clicuri pe platformele de comunicare socială, căutări pe Google) și offline (de exemplu, numărul de pași efectuați zilnic, călătoriile cu mijloacele de transport în comun) ale utilizatorilor.

[4] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415

[5] https://okm.fi/en/new-literacies-programme

- Poate utiliza instrumente digitale pentru a verifica autenticitatea fotografiilor și a videoclipurilor online.
- Știe ce strategii să utilizeze pentru a controla, gestiona sau șterge datele colectate/administrate de sistemele online.
- Știe că sistemele de IA pot fi utilizate pentru a crea conținut digital în mod automat (de exemplu, texte, știri, eseuri, postări pe Tweeter, muzică, imagini), utilizând ca sursă conținutul digital existent. Un astfel de conținut poate fi dificil de diferențiat de un conținut creat de om.
- Este conștient de distorsiunea de confirmare și adoptă o abordare critică față de propria sa gândire.
- Cunoaște semnificația mesajelor non-verbale (de exemplu, fețe zâmbitoare, emoticoane) utilizate în mediile digitale (de exemplu, platforme de comunicare socială, mesagerie instantanee) și știe că utilizarea lor poate diferi din punct de vedere cultural de la o țară la alta și de la o comunitate la alta.

Planul de activității 3: Cum utilizăm Declarația europeană privind drepturile și principiile digitale

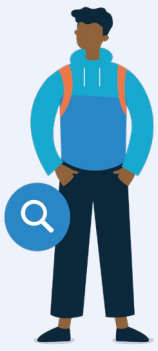
Ca o componentă fundamentală a statutului de cetățean digital, este important să cunoașteți și să vă exercitați drepturile digitale. În ianuarie 2022, Comisia Europeană a lansat o propunere de *„Declarație europeană privind drepturile și principiile digitale”*. Printre alte drepturi propuse, în declarație se menționează că:

- Copiii și tinerii ar trebui să fie capacitați să facă alegeri sigure și în cunoștință de cauză și să își exprime creativitatea în mediul online.
- Copiii au dreptul de a fi protejați împotriva tuturor infracțiunilor comise prin intermediul tehnologiilor digitale sau facilitate de acestea.
- Fiecare persoană are dreptul la protecția datelor sale cu caracter personal în mediul online. Acest drept include controlul asupra modului în care sunt utilizate aceste date și asupra celor cu care sunt partajate.
- Fiecare persoană ar trebui să aibă acces la tehnologii, produse și servicii digitale care, prin concepție, să fie sigure, securizate și să protejeze viața privată.

Fiecare persoană are dreptul la libertatea de exprimare în mediul online, fără teama de a fi cenzurată sau intimidată.

Planul de activități 4: Urmărirea amprentelor digitale

Documentați-vă împreună cu elevii pe tema amprentelor digitale (a se vedea definiția din secțiunea 4) și discutați în ce măsură amprentele dumneavoastră sunt create în mod activ sau pasiv. Încercați să aflați în ce măsură datele dumneavoastră ajung la părți terțe din peisajul educațional sau din afara acestuia. Reflectați împreună cu elevii asupra posibilelor avantaje (de exemplu, optimizare, personalizare) și dezavantaje (încălcarea cerințelor privind protecția vieții private?) ale acestei situații, precum și asupra modului în care elevii își pot gestiona în mod optim prezența digitală.

7. Dezinformarea: despre ce vorbim?

Informații eronate

o serie de informații al căror caracter fals poate fi verificat, care sunt răspândite fără intenția de a înșela și care sunt adesea partajate deoarece utilizatorul are convingerea că sunt adevărate.

Dezinformare

o serie de informații al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat, care sunt create, prezentate și diseminate pentru a obține un câștig economic sau pentru a induce publicul în eroare în mod deliberat și care pot provoca un prejudiciu public.

Informare rău-voitoare

informații corecte din punct de vedere faptic, care sunt utilizate pentru a provoca prejudicii.

Prezentele orientări abordează în primul rând tema dezinformării. Astfel cum s-a menționat în secțiunea 4, dezinformarea este creată, prezentată și diseminată pentru a obține un câștig economic sau pentru a induce în eroare în mod deliberat.

Pentru clarificări suplimentare privind conceptul de dezinformare, poate fi util să analizăm câteva exemple. În următoarele exemple sunt prezentate câteva tipuri de dezinformare cu care elevii se confruntă în clasă și în afara acesteia. În fiecare dintre aceste scenarii[6] există intenția de a induce în eroare și de a manipula opiniile, emoțiile și acțiunile persoanelor.

1. În încercarea deliberată de a ataca guvernele și programele acestora în domeniul sănătății, pe diverse bloguri au fost diseminate informații false potrivit cărora vaccinurile împotriva COVID-19 nu sunt menite să ne protejeze de infecția cu virusul SARS-CoV-2, ci reprezintă o formă de control în masă al populației. Se susține, fără dovezi, că vaccinurile sunt un instrument guvernamental de combatere a schimbărilor climatice prin scăderea populației și că sunt concepute pentru a provoca infertilitate.
2. În încercarea de a pune într-o lumină proastă comunitatea LGBTIQ, în mai 2022, mulți utilizatori de pe platformele de comunicare socială au răspândit informația că autorul atacului armat de la o școală din Texas este o persoană transgen. Afirmațiile inexacte au fost amplificate de diferiți politicieni și influențatori politici din SUA, unii dintre aceștia făcând, de asemenea, o legătură într-un sens mai larg între transgeneritate și violență.
3. O informație răspândită în februarie 2017 de un bine-cunoscut politician francez pretindea faptul că Arabia Saudită a susținut financiar campania președintelui Emmanuel Macron. Site-ul web al unui ziar important a fost clonat pentru ca informația să pară veridică și a fost publicată o știre falsă.
4. În martie 2022 a fost publicat un videoclip cu președintele Ucrainei, Volodymyr Zelensky, în spatele unui podium, care le transmitea ucrainenilor să depună armele și să se predea. Deși acest așa-numit fals perspicace („deepfake") nu a fost unul sofisticat, videoclipul a părut real pentru cei fără experiență.
5. În februarie 2022, o postare falsă pe Tweeter de pe un presupus cont CNN anunța „decesul primului cetățean american în criza din Ucraina". Deși caracterul fals al informației a putut fi verificat, aceasta a provocat o serie de atacuri pe platformele de comunicare socială legate de legitimitatea CNN ca sursă de știri.

Combaterea dezinformării

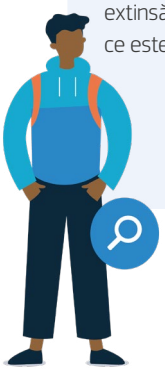
Pe măsură ce își dezvoltă identitatea socială și propria viziune asupra lumii, elevii intră în contact cu o multitudine de informații, unele dintre ele utile și edificatoare, iar altele false, înșelătoare și manipulatoare. În secolul XXI, o mare parte a acestor informații sunt disponibile online sau diseminate prin intermediul platformelor de comunicare socială.

În lumea de astăzi, dezinformarea se poate răspândi pe distanțe mult mai mari, mult mai rapid, mai profund și la o scară mult mai largă decât informațiile reale. Cei mai eficienți comunicatori din lumea digitală nu sunt neapărat profesioniști formați, de exemplu jurnaliști, ci de multe ori cei care sunt primii, cei mai rapizi și cu cea mai extinsă prezență în mediul online, utilizând mesaje personalizate pentru a-și atrage publicul. Dezinformarea poate provoca prejudicii persoanelor, grupurilor și societății și poate lua diverse forme (a se vedea **caseta 4** de mai jos pentru câteva exemple). Cu toate acestea, o caracteristică-cheie a tuturor formelor de dezinformare este faptul că ficțiunea, informațiile false și opiniile sunt promovate ca fapt și „adevăr".

[6] Aceste scenarii au fost preluate de pe diverse site-uri cu atitudini părtinitoare. Comisia Europeană nu adoptă o poziție oficială cu privire la veridicitatea acestor exemple.

Planul de activități 5: Cum stabilim dacă este vorba de un fapt sau de o opinie?

Jucați jocul „fapt sau opinie" cu elevii dumneavoastră. Este o modalitate foarte simplă, ludică de a obține o perspectivă asupra faptelor și opiniilor și este adecvată pentru elevii din învățământul primar și secundar. Prezentați-le elevilor 10 afirmații selectate în prealabil, care sunt fie fapte, fie opinii (de exemplu: „sunt zero grade afară" față de „este prea frig afară"). Astfel de afirmații pot fi găsite cu ușurință în mediul online (pentru consultare ulterioară). Elevii trebuie să decidă care dintre afirmații sunt fapte și care sunt opinii. De asemenea, elevii trebuie să își argumenteze răspunsul. Această activitate poate fi extinsă întrebându-i pe elevi cum stabilesc ei ce este un fapt și ce este o opinie.

Un joc similar poate fi „știință sau pseudoștiință". Acest joc este mai potrivit pentru elevii cu vârste mai mari.

Sfatul 8: Verificarea surselor

Cât de des verifică elevii sursa atunci când citesc articole din fluxurile lor de știri? Verifică vreodată dacă faptele prezentate sunt exacte? Dacă da, cum fac acest lucru?

Discutați cu elevii dumneavoastră diferența dintre profesioniștii din domeniul mass-mediei și cetățenii jurnaliști.

Atenționare – Oamenii (tinerii) trebuie să fie atenți la aceste tipuri de conținut înșelător!

Atribuire eronată: imagini, videoclipuri sau citate autentice sunt preluate de la alte evenimente

Conținut inventat: conținut inventat, combinat uneori cu un conținut real

Surse false: de exemplu, site-uri web, bloguri sau conturi de Twitter care pretind a fi o marcă sau o persoană cunoscută sau un prieten (de la școală)

Legătură falsă: conținutul nu are legătură cu titlul

Context fals: informațiile transmise sunt, în esență, exacte, dar puse într-un context inexact

Conținut trucat: conținutul, cum ar fi statistici, grafice, fotografii și videoclipuri, a fost modificat sau trucat. Un astfel de conținut sunt falsurile simple („cheapfake") sau falsurile perspicace („deepfake")

Informare rău-voitoare folosită ca armă: fapte exagerate, amplificate peste măsură

Concluzii bazate pe zvonuri: concluzii ferme bazate pe informații prezentate ca „zvonuri"

Alte planuri de activități de luat în considerare:

- Elevii, împărțiți în grupuri mici, accesează mai multe canale media online și citesc articole pe o anumită temă socială (de exemplu, schimbările climatice). Propuneți-le să citească unul sau mai multe articole selectate în prealabil și să distingă opiniile și faptele din aceste articole. Faptele sunt coerente în toate articolele? Dar opiniile?
- Elevii scriu un eseu (argumentativ) despre o temă socială care îi interesează, în care vor include atât fapte, cât și opinii.
- Faceți un brainstorming împreună cu elevii. Aceștia trebuie să enumere toate caracteristicile care le vin în minte atunci când văd cuvântul „fapt" și la ce se gândesc atunci când aud cuvântul „opinie". Care sunt asemănările și diferențele în percepția acestora?

Caseta 4: Câteva forme de dezinformare – oportunități pentru profesori și cadre didactice la anumite discipline școlare

Falsurile simple („cheapfake") sunt generate tot mai frecvent de tinerii înșiși. De exemplu, pentru a hărțui pe cineva (online), un elev sau un grup de elevi poate/pot lua fața unui elev (țintă), o poate/pot adăuga la o fotografie compromițătoare a altei persoane și poate/pot distribui apoi imaginea falsă pe platformele de comunicare socială. Acest lucru poate avea consecințe grave, în special pentru persoana hărțuită. Pentru a demonstra cât de ușor pot fi produse falsurile simple („cheapfake"), profesorii de artă (acționând cu prudență) pot acoperi acest subiect în clasă. Pentru mai multe detalii, a se vedea atenționarea „Învățarea prin experiență".

Pseudoștiința constă în afirmații, convingeri sau practici despre care se pretinde că sunt atât științifice, cât și faptice, dar care sunt incompatibile cu metoda științifică. Întrucât acest tip de dezinformare este foarte frecvent, profesorii de științe au ocazia de a le explica elevilor care este diferența între știință și pseudoștiință.

În special profesorii de istorie și de educație civică le pot vorbi elevilor despre cum apar teoriile conspirației sau farsele și cum au fost acestea utilizate ca armă politică de-a lungul istoriei. Profesorii/cadrele didactice pot aminti, de asemenea, numeroasele teorii ale conspirației contemporane. Este important să li se transmită elevilor faptul că există conspirații, dar că multe dintre cele diseminate prin intermediul mass-media sunt inventate și adesea îmbrățișează o agendă politică. A se vedea atenționarea de mai jos.

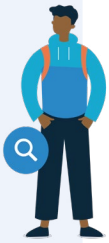
Caracteristicile dezinformării

Dezinformarea poate apărea în multe contexte și pe multe platforme diferite. Uneori, aceasta este concepută și urmărește în mod expres să influențeze tinerii. Dezinformarea are următoarele caracteristici comune (a se vedea scurtul **plan de activități 6** de mai jos):

1. Trezește emoții persoanei vizate. Acest lucru împiedică persoana respectivă să gândească logic și critic.
2. Atacă adversarul, promovând o viziune asupra realității de tipul „noi versus ei".
3. Simplifică faptele și exclude contextul.
4. Repetă de mai multe ori aceeași idee.
5. Ignoră nuanțele faptelor, prezentând o singură versiune.
6. Manipulează imaginile în diferite moduri, de exemplu prin retușare și trunchiere.
7. Preia imaginile din contextul lor inițial și le combină cu alte imagini, muzică/sunete și texte pentru a le da noi semnificații.
8. Se folosește de persoane faimoase și celebrități pe care grupul țintă le admiră.
9. Se bazează din ce în ce mai mult pe falsuri simple („cheapfake") și falsuri perspicace („deepfake").
10. Nu acceptă dovezile care încearcă să o combată.

Planul de activități 6: Analizarea informațiilor

Selectați unul sau mai multe texte cu exemple evidente de dezinformare, pentru care sunt disponibile dovezi contrarii ușor de accesat. Site-urile web de verificare a informațiilor vă pot ajuta în procesul de căutare. Rugați elevii să examineze textul (textele) și întrebați-i dacă pot identifica caracteristicile descrise mai sus. Propuneți-le să facă acest lucru mai întâi individual, iar apoi în grupuri mici, pentru rezultate optime ale învățării.

De ce este creată și răspândită dezinformarea?

După ce elevii capătă o înțelegere a ceea ce înseamnă dezinformarea, de multe ori își pun întrebările *„De ce este creată dezinformarea? Ce îi motivează pe autori?"* Îi puteți ajuta să răspundă la aceste întrebări.

Este important ca elevii să știe că dezinformarea este creată și răspândită din mai multe motive. În mod ideal, elevii se pot documenta ei înșiși cu privire la motivele dezinformării (a se vedea **Planul de activități 7**), dar, în calitate de profesor, este esențial să oferiți feedback după o astfel de activitate și să le explicați că anumite persoane sau grupuri creează dezinformare pentru a influența alte persoane. Motivele pot fi ideologice, pentru a convinge oamenii că o anumită opinie politică este corectă, sau financiare, pentru a obține profit. În ceea ce privește unele cazuri mai puțin grave de dezinformare, puteți menționa faptul că aceasta poate fi creată în scopuri de divertisment (de exemplu, anumite forme de satiră) și, în aceste cazuri, inducerea în eroare este menită să atragă urmăritori. Din acest motiv, este important ca elevii să cunoască diferitele motive pentru crearea dezinformării, formele pe care aceasta le poate lua și potențialele prejudicii pe care le poate provoca.

Luați în considerare....

- Să discutați cu elevii (mai întâi la un nivel abstract, apoi mai personal dacă atmosfera din clasă permite acest lucru) ce tipuri de informații online trezesc emoții, cum ar fi furie, tristețe, mândrie, anxietate.
- Să discutați cu elevii despre ce i-ar putea determina să distribuie conținut fără a reflecta mai întâi asupra acestuia. Întrebați-i dacă pot da exemple din experiența personală. Reamintiți-le că emoțiile puternice, cum ar fi bucuria sau furia, îngreunează gândirea rațională și critică.
- Să discutați despre importanța evaluării surselor. Ca regulă de bază, sursele credibile sunt transparente cu privire la proveniența informațiilor pe care le diseminează.

Planul de activități 7: Documentare privind motivele pentru care este creată dezinformarea

În loc să le explicați elevilor de ce este creată dezinformarea, propuneți-le să se documenteze singuri online în această privință. Această activitate poate lua forma unei sarcini mai generale sau puteți împărți elevii în grupuri mici care să se documenteze cu privire la motivele pentru care unele persoane (sau organizații) ar putea dori să răspândească dezinformare cu privire la, de exemplu, pandemia de COVID-19, schimbările climatice, refugiați și migranți, minoritățile religioase, minoritățile sexuale, femei etc. Fiecare grup mic le va prezenta celorlalte ce au descoperit. Care sunt asemănările și diferențele?

Pentru elevii cu vârste mai mici, puteți alege subiecte mai puțin complexe, care sunt mai ușor de abordat.

! Înainte de a le atribui elevilor această sarcină, ar fi bine însă să vă documentați personal pe această temă, pentru a fi mai pregătit(ă) să coordonați discuția în clasă.

Este bine ca elevii să știe că, uneori, unele persoane obțin câștig economic din răspândirea dezinformării. Printre acestea se numără „influențatorii" și „creatorii" de pe platformele de comunicare socială pe care este posibil să îi urmărească și care câștigă bani din furnizarea de conținut online.

Cu cât informațiile prezentate pe internet și pe platformele de comunicare socială sunt mai spectaculoase și mai controversate, cu atât este mai probabil ca oamenii să le citească și să le distribuie, creatorii știrilor obținând astfel mai multe venituri din publicitate. Cei care răspândesc informații false și/sau înșelătoare vor încerca să determine un număr cât mai mare de persoane să le distribuie. Site-urile web de „știri" false, create pentru a copia un site web de știri real, reprezintă un instrument eficace de răspândire a dezinformării în scopul obținerii de câștiguri financiare.

Sfatul 9: Un impact concret

În mod ideal, recunoașterea problemei – faptul că dezinformarea este foarte frecventă, se răspândește rapid și provoacă prejudicii – ar trebui să declanșeze o reflecție asupra modalităților de prevenire și combatere a dezinformării. Această reflecție și discuțiile ulterioare conduc adesea la declarații generale privind responsabilitatea în rândul elevilor, inclusiv pentru că aceștia nu cred întotdeauna că au un rol în acest proces. Convingându-i că „pot avea un impact concret", puteți promova alte activități concrete în clasă și în școală pentru a elabora strategii de combatere a dezinformării (a se vedea alte exemple în această secțiune).

Luați în considerare...

Să le adresați elevilor, după ce au înțeles că dezinformarea reprezintă o amenințare, următoarele întrebări cu privire la responsabilitate:

a. Care este rolul și responsabilitatea mass-mediei în răspândirea dezinformării? Care este rolul și responsabilitatea utilizatorilor de tehnologie? Dar a(l) întreprinderilor din domeniul mass-mediei (platformelor de comunicare socială)?

b. Cunosc diferitele eforturi depuse la nivelul societății pentru a limita dezinformarea? Sunt de acord cu aceste eforturi? (de exemplu, diverse preocupări legate de drepturile omului, cum ar fi cenzura – este nevoie să li se prezinte mai întâi eforturile depuse la nivelul societății)

c. Care este rolul și responsabilitatea platformelor de comunicare socială și a altor platforme în limitarea dezinformării?

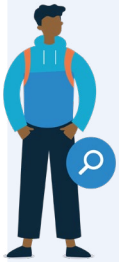
d. Care este rolul guvernului în limitarea dezinformării? Treceți în revistă acțiunile întreprinse de autoritățile locale sau naționale: se pot face mai multe? Elevii cunosc eforturile depuse de guvern?

e. Ce pot/ce fac verificatorii veridicității informațiilor pentru a combate dezinformarea?

f. Care este rolul și responsabilitatea utilizatorilor de tehnologie, cum ar fi elevii înșiși și comunitatea? Pot avea un rol?

Dezinformarea poate fi răspândită și în scopuri ideologice. De exemplu, organizațiile extremiste încearcă să câștige adepți pentru cauza lor prin dezinformare și încearcă să recruteze noi membri. O altă formă îngrijorătoare de dezinformare în scopuri ideologice este dezinformarea sponsorizată de guvern. Această formă de dezinformare poate fi creată pentru a promova interesele statului și este menită să influențeze opinia publică (din statul respectiv sau din alt stat). O astfel de dezinformare poate adânci diviziunile din societate, poate demoniza anumite minorități și poate avea un impact și în alte țări. În forma sa mai extremistă, poate fi un pretext și o justificare pentru război.

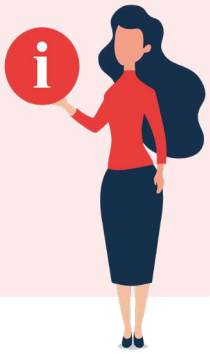
Planul de activități 8: Dezbatere privind l ibertatea mass-mediei

Discutați cu elevii dacă într-o țară cu mass-media liberă este mai puțin probabil să existe dezinformare decât într-una cu mass-media cenzurată de stat. De asemenea, puteți consulta clasamentul mondial al libertății presei pentru a le arăta elevilor pe ce loc se clasează țara dumneavoastră din punct de vedere al libertății mass-mediei: https://rsf.org/en/index. Site-ul web este disponibil în 6 limbi, conține multe elemente vizuale și foarte puțin text.

Atenționare – Învățarea prin experiență

Învățarea prin experiență este o metodă excelentă de învățare profundă bazată pe experimentare, iar unii profesori/unele cadre didactice le-ar putea propune elevilor să creeze propriile lor dezinformări. De exemplu, un profesor de artă le-ar putea propune elevilor să creeze falsuri simple („cheapfake") utilizând tehnologii digitale pentru a ilustra cum sunt create aceste materiale. Această activitate ar putea duce la o mai bună înțelegere a modului în care sunt create falsurile simple („cheapfake"), dar implică și riscuri. Există riscul ca elevii să folosească aceste noi competențe într-un mod nepotrivit (de exemplu, pentru a hărțui online alți elevi). Falsurile simple („cheapfake") le permit elevilor, de exemplu, să atașeze fața unei alte persoane la o fotografie compromițătoare și să o distribuie drept fotografie „reală". Aceeași preocupare există și în cazul în care elevilor li se cere să manipuleze imagini pentru a ilustra cum se face acest lucru.

Ce înseamnă verificarea informațiilor?

Astfel cum se menționează în secțiunea cu definiții din prezentele orientări, verificarea informațiilor este procesul prin care se verifică dacă informațiile sunt adevărate sau false. Poate avea loc pentru orice tip de mijloace media (și, de exemplu, atât pentru text, cât și pentru imagini). Pentru a stabili dacă informațiile sunt fiabile, pot fi formulate următoarele întrebări: *Cine este autorul? Care sunt dovezile și ce spun alte surse credibile; de asemenea, care sunt sursele credibile?* De multe ori, căutările de text și căutarea inversă a imaginilor sunt utile pentru verificarea informațiilor. Aceste căutări pot contribui la a se stabili dacă un text este corect sau dacă o imagine este manipulată și/sau scoasă din context. Verificarea informațiilor este utilă atât înainte, cât și după publicarea informațiilor.

Luați în considerare...

- Să le prezentați elevilor site-urile web ale unor verificatori relevanți ai veridicității informațiilor, locali sau internaționali, dacă site-urile web respective sunt disponibile în limba dumneavoastră.
- Să invitați vorbitori în clasă/școală pentru a vorbi despre dezinformare și verificarea informațiilor.
- Să le prezentați elevilor materiale video online (adaptate vârstei) cu explicații despre dezinformare și verificarea informațiilor. Rugați-i să facă o comparație între materialele video.
- Să aflați ce ONG-uri locale, naționale sau internaționale pot oferi asistență pentru verificarea informațiilor și să luați legătura cu acestea. Tot mai multe ONG-uri sunt specializate în acest domeniu și multe dintre ele colaborează cu școlile.
- Să participați alături de școala sau clasa dumneavoastră la evenimente naționale și internaționale, cum ar fi Ziua internațională a verificării informațiilor (care are loc, de obicei, la începutul lunii aprilie). Accesați acest link pentru informații în limba dumneavoastră.

Planul de activități 9: Verificarea informațiilor

Cereți-le elevilor să verifice veridicitatea declarațiilor de presă din ziua sau din săptămâna respectivă pentru a le face relevante. Va trebui să îi direcționați către unele surse pe care le-ați identificat în prealabil. Atunci când desfășoară această activitate, individual sau în grupuri mici, elevii își pot pune următoarele întrebări:

- În CE surse pot/putem avea încredere?
- UNDE pot/putem găsi aceste surse?
- CE emoții încearcă să trezească informațiile, dacă este cazul?
- CUM îmi/ne influențează aceste informații sentimentele și opiniile (reușesc în cazul meu/nostru și de ce da sau de ce nu)?
- CUM pot/putem distribui aceste informații altor utilizatori într-un mod responsabil?
- DE CE a fost scris acest articol, care este scopul urmărit?
- Pentru CE categorie de cititori a fost scris acest articol (grupul țintă)?
- CUM pot/putem verifica dacă aceste informații sunt adevărate sau false?
- Dacă este vorba despre un articol de știri, CUM atrage atenția cititorilor (de exemplu, culori îndrăznețe, imagini cu impact puternic, titluri pompoase, semne de exclamare)?

Ce este demascarea?

Demascarea are loc post factum, așadar după publicarea informațiilor false. Prin aceasta se urmărește corectarea informațiilor al căror caracter fals poate fi verificat, pentru a împiedica alte persoane să creadă în veridicitatea acestora. Cei care citesc sau văd informațiile „filtrează" ceea ce este prezentat ca fapt și/sau adevăr. Strategiile de verificare a informațiilor pot fi utilizate pentru a demasca informațiile eronate și dezinformarea.

Ce este predemascarea?

Predemascarea este procesul prin care persoanele vizate sunt avertizate în prealabil că sunt pe punctul de a deveni ținta unor informații false. Aceasta se bazează pe ideea că „prevenirea este mai eficientă decât vindecarea". Predemascarea poate fi predată elevilor furnizându-le în prealabil informații faptice și detaliate referitoare la un anumit subiect și introducând apoi dezinformarea existentă cu privire la subiectul respectiv. De asemenea, elevii pot fi informați dinainte despre tipurile de dezinformare la care se pot aștepta.

Luați în considerare...

- Să întrebați elevii cu ce tipuri de zvonuri și bârfe sunt familiarizați (și sunt dispuși să împărtășească fără a acuza pe nimeni). Întrebați-i de ce acestea sunt atât de greu de demascat.
- Să discutați cu colegii despre tipurile de campanii de dezinformare la care se așteaptă în perioada următoare legate de unele chestiuni sociale cheie. La ce tipuri de dezinformare se așteaptă? Gândiți-vă la câteva activități interdisciplinare care implică demascarea.

Sfatul 10: Discuții cu elevii privind predemascarea și demascarea

În calitate de profesor/cadru didactic, trebuie să aveți competențe de gestionare a clasei pentru a discuta despre demascare și predemascare, deoarece este posibil ca elevii să creadă unele informații false diseminate. Pentru a preveni rezistența și lipsa de implicare a elevilor, astfel cum se menționează în secțiunea *„Prezentarea contextului"*, este bine să începeți cu subiecte relativ necontroversate pentru elevi. Acestea ar putea include inițial informații false, zvonuri sau bârfe răspândite cu foarte mult timp în urmă (de exemplu, panica morală legată de vrăjitoarele din Evul Mediu) sau informații false despre aspecte foarte diferite de cultura lor (mitul existent în unele țări potrivit căruia consumul de crabi îi face pe bebeluși să devină neastâmpărați). Demascarea acestor informații false – privind retrospectiv și ținând cont de dovezile științifice – este relativ simplă și inofensivă pentru elevi. O activitate utilă ar fi demascarea acestor informații de către elevi bazându-se pe dovezi și date științifice.

După ce elevii înțeleg elementele de bază ale procesului de demascare, le puteți cere, de asemenea, să predemaște aceleași informații dacă ar fi răspândite din nou. De asemenea, îi puteți întreba dacă abordarea adoptată pentru demascare este similară sau diferită de cea folosită pentru predemascare.

Evaluarea credibilității informațiilor și modalitățile de identificare și utilizare a surselor legitime

Ce înseamnă și de ce este important?

Verificarea informațiilor, demascarea și predemascarea se bazează pe capacitatea (elevilor) de a evalua exactitatea informațiilor, de a utiliza surse legitime și de a reflecta asupra informațiilor într-un mod critic. Elevilor li se oferă milioane de răspunsuri la fiecare întrebare imaginabilă și este posibil să întâmpinați dificultăți în a-i ajuta să facă distincția între fapte, opinii și dezinformare (și informații eronate). Îndrumarea elevilor în procesul de navigare în mediul digital reprezintă, cu siguranță, o provocare, dar și o oportunitate de a evidenția beneficiile pe care le oferă capacitatea de a găsi online informații exacte și folositoare din punct de vedere educațional. Oferindu-le elevilor instrumentele de identificare a informațiilor credibile le facilitați accesul la o lume valoroasă a informațiilor. Acest lucru presupune, de asemenea, că au nevoie de o înțelegere de bază a modului în care este creată și răspândită dezinformarea.

Înțelegerea diferitelor dimensiuni ale dezinformării

Aspectele tehnice ale dezinformării

Majoritatea elevilor știu cum să utilizeze dispozitivele digitale, dar nu și cum să le utilizeze în mod responsabil sau faptul că tehnologia modernă facilitează răspândirea dezinformării. De exemplu, inteligența artificială (IA), deși este un instrument puternic de combatere a dezinformării și a informațiilor eronate, poate fi, de asemenea, utilizată în mod necorespunzător pentru a crea falsuri perspicace („deepfake"). Rețelele de boți pot disemina online informații inexacte. Înțelegerea aspectelor tehnice ale dezinformării oferă o imagine asupra modului în care funcționează practic dezinformarea.

Planul de activități 10: Discuții cu elevii privind aspectele tehnologice ale dezinformării

Puteți începe prin a-i întreba pur și simplu pe elevi în clasă dacă ei consideră că tehnologia asociată dispozitivelor digitale poate răspândi în mod eficace dezinformarea și de ce cred că se întâmplă acest lucru. Acesta poate fi un bun punct de plecare pentru discuții ulterioare și vă poate ajuta să demontați mituri și înțelegerile false. Acest tip de activitate poate fi efectuată chiar din școala primară.

Luați în considerare...

- Să întrebați elevii dacă știu cum funcționează algoritmii, practicile de tip clickbait și boții (din punct de vedere tehnologic).
- Să le cereți elevilor să se documenteze și să găsească singuri răspunsurile la întrebările de mai sus. De exemplu, rugați-i să găsească pe internet 1-2 videoclipuri scurte care, în opinia lor, conțin explicații detaliate. Selectați unul sau două pentru a le prezenta în clasă.
- Să explorați jocurile educaționale online tot mai frecvente care le oferă elevilor și altor persoane o imagine despre cum funcționează dezinformarea.

Aspectele etice ale dezinformării

Pe lângă aspectele tehnologice ale dezinformării, discutarea împreună cu elevii a aspectelor etice ale acesteia poate oferi o imagine mai completă nu numai cu privire la modul în care funcționează dezinformarea, ci și la faptul că dezinformarea poate fi dăunătoare, la tipurile de prejudicii pe care le poate aduce persoanelor și societății și la responsabilitățile lor în mediul digital, în special responsabilitatea de a nu răspândi dezinformarea și de a-i avertiza și pe ceilalți cu privire la dezinformare.

Sfatul 11: Asocierea cu drepturile omului

Discutarea unor chestiuni legate de drepturile omului, cum ar fi libertatea presei, libertatea de exprimare și libertatea de informare, precum și despre modul și scopurile în care platformele de comunicare socială gestionează conținutul, le poate oferi elevilor o perspectivă mai amplă cu privire la dezinformare și la provocările asociate răspândirii acesteia.

Puteți utiliza o varietate de metodologii de dezbatere, dialog și reflecție pentru a-i determina pe elevi să participe în mod activ la discuțiile pe această temă. De exemplu, elevii pot discuta despre avantajele și dezavantajele interzicerii anumitor persoane pe platformele de comunicare socială sau ale blocării anumitor conținuturi. Care este poziția lor? Ce argumente folosesc? Puteți oferi feedback cu privire la legalitatea anumitor măsuri de stopare a dezinformării. Pentru aceasta, trebuie să fiți la curent cu prevederile legale.

Luați în considerare...

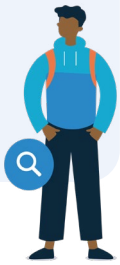
- Să treceți în revistă inițiativele recente de politică ale UE pentru limitarea răspândirii dezinformării (de exemplu, Codul de bune practici al UE privind dezinformarea din 2022[7], Actul legislativ privind serviciile digitale[8] și Actul legislativ privind pieţele digitale[9])
- Să-i rugați pe elevi să își exprime opiniile cu privire la inițiativele de mai sus (în special pentru elevii din învățământul secundar), fie în grupuri mici, fie cu toată clasa.
- Să le propuneți elevilor să analizeze mai întâi reclamele și să-i întrebați ce au vrut să transmită agenții de publicitate și de ce? Este acest lucru diferit de dezinformare? În ce mod?
- Să întrebați elevii unde pun limita în ceea ce privește libertatea de exprimare? Libertatea de exprimare ar trebui exercitată în orice situație, chiar dacă este vorba despre informații al căror caracter fals poate fi verificat și care provoacă prejudicii?
- Să organizați împreună cu elevii o campanie pentru a avertiza alți membri ai comunității școlare cu privire la cele mai răspândite forme de dezinformare la momentul respectiv.

Aspectele economice ale dezinformării

După cum s-a menționat la începutul secțiunii, dezinformarea poate fi răspândită în scopul obținerii unui câștig economic. Puteți începe prin a-i întreba pe elevi ce întreprinderi ar putea dori să se adreseze elevilor din categoria lor de vârstă prin informațiile respective?

Planul de activități 11: Dezbatere privind aspectele economice ale dezinformării

Puteți începe cu un exercițiu de reflecție în care să îi întrebați pe elevi care sunt hobbyurile, interesele și opiniile lor. Ținând cont de ceea ce le place și ce nu, întrebați-i cine ar putea fi interesat să li se adreseze în scopuri de marketing. Ce speră să obțină aceste întreprinderi sau organizații? Cum fac acest lucru? Cum îi ajută algoritmii de pe platformele de comunicare socială în acest demers? Această activitate poate fi efectuată, de exemplu, sub forma unei sesiuni de brainstorming sau mai întâi în grupuri mici.

Luați în considerare...

- Să întrebați elevii dacă utilizează comerțul electronic. Au remarcat vreo încercare de inducere în eroare în acest caz? Ce tip de inducere în eroare? De ce ar recurge întreprinderile la inducerea în eroare?
- Să întrebați elevii ce întreprinderi ar putea dori să își atragă grupul țintă prin marketing? Dacă doresc, pot vorbi și despre propriile experiențe.
- Să întrebați elevii dacă știu ce este phishingul. Dacă nu știu, explicați-le. Care sunt prejudiciile provocate de phishing?
- Să întrebați elevii dacă știu cum fac banii platformele de comunicare socială. Dacă nu știu, explicați-le. Să întrebați elevii dacă știu ce este un algoritm. Dacă nu știu, explicați-le. Au idee care sunt implicațiile utilizării algoritmilor în scopul personalizării unei experiențe online, inclusiv prin publicitate personalizată, pentru cetățeni și societate? Dar pentru ei și pentru colegii lor?

[7] https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation

[8] https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package#:~:text=The%20Digital%20Services%20Act%20and,level%20playing%20field%20for%20businesses

[9] https://competition-policy.ec.europa.eu/sectors/ict/dma_en

Câteva dimensiuni cognitive și emoționale ale dezinformării

Unul dintre motivele pentru care oamenii pot fi greu de convins că anumite informații sunt false are legătură cu mecanismele cognitive și emoționale comune, dar umane, care ne pot determina să nu acceptăm corectarea acestor informații false. De multe ori, prezentarea faptelor și a adevărurilor nu îi convinge pe oameni că opiniile lor sunt greșite. De asemenea, mulți dintre noi nu credem că suntem în mod deosebit susceptibili la dezinformare. De aceea, este esențial ca tinerii să își dezvolte un mod de gândire deschis către idei noi, să accepte că realitatea are multe niveluri și că nu există răspunsuri simple la probleme complexe.

Caseta 5: Principalele mecanisme cognitive și emoționale care pot împiedica oamenii (tinerii) să accepte dovezi care contravin opiniilor lor

Nevoia de apartenență și de identitate socială: suntem persoane cu convingeri și valori individuale, dar și ființe sociale care au mare nevoie de apartenență la un grup social. Apartenența la un grup social ne aduce multe beneficii și suntem de obicei dispuși să facem sacrificii (inclusiv să ignorăm dovezile care contravin opiniilor noastre) pentru a ne păstra identitatea de grup.

Distorsiunea de confirmare și distorsiunea de infirmare: distorsiunea de confirmare: toți oamenii, indiferent de vârstă, au dorința psihologică inconștientă de a căuta confirmarea convingerilor lor în locul informațiilor care le-ar putea contrazice sau complica aceste convingeri. distorsiunea de infirmare: tendința oamenilor de a ignora sau de a respinge informațiile și afirmațiile care le pun sub semnul întrebării convingerile, chiar și atunci când veridicitatea acestora poate fi demonstrată.

Efectul de fals consens: oamenii (tinerii) tind să supraestimeze numărul persoanelor care le împărtășesc convingerile (eronate).

Efectul de turmă: o idee sau o convingere este împărtășită deoarece toată lumea pare să procedeze astfel.

Realismul naiv: tendința oamenilor de a crede că suntem raționali, obiectivi și nepărtinitori atunci când interpretăm ceea ce vedem în jurul nostru și că ceilalți sunt iraționali, părtinitori sau informați greșit.

Efectul de influență continuă: fenomenul prin care informațiile/dezinformările contracarate continuă să ne afecteze comportamentul și convingerile. Oamenii continuă să se bazeze pe informațiile false atunci când interpretează informațiile, fac raționamente și iau decizii. S-a constatat că acest lucru este valabil în special în cazul teoriilor conspirației (a se vedea caseta privind teoriile conspirației).

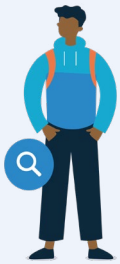
Planul de activități 12: Dezbatere privind teoriile conspirației

Rugați-i pe elevi să se documenteze online cu privire la teoriile conspirației și ghidați-i (necesită o activitate de pregătire prealabilă) către vechi teorii ale conspirației, care sunt oarecum necontroversate în epoca contemporană. Cine răspândește aceste teorii? Cum au fost răspândite? De ce au fost răspândite – în ce scopuri? Care au fost consecințele? Ce rol au avut zvonurile, bârfele și prejudecățile? Acest proces de cercetare individuală poate conduce la perspective mai profunde.

Cereți-le elevilor să identifice ce au în comun toate aceste teorii ale conspirației. La ce tipuri de emoții au făcut apel?

Ulterior, întrebați elevii cum diferă aceste teorii ale conspirației de majoritatea celorlalte forme de dezinformare.

Întrebați elevii cum pot face distincția între conspirațiile reale (chiar există) și cele fără o bază reală.

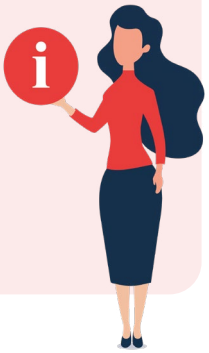

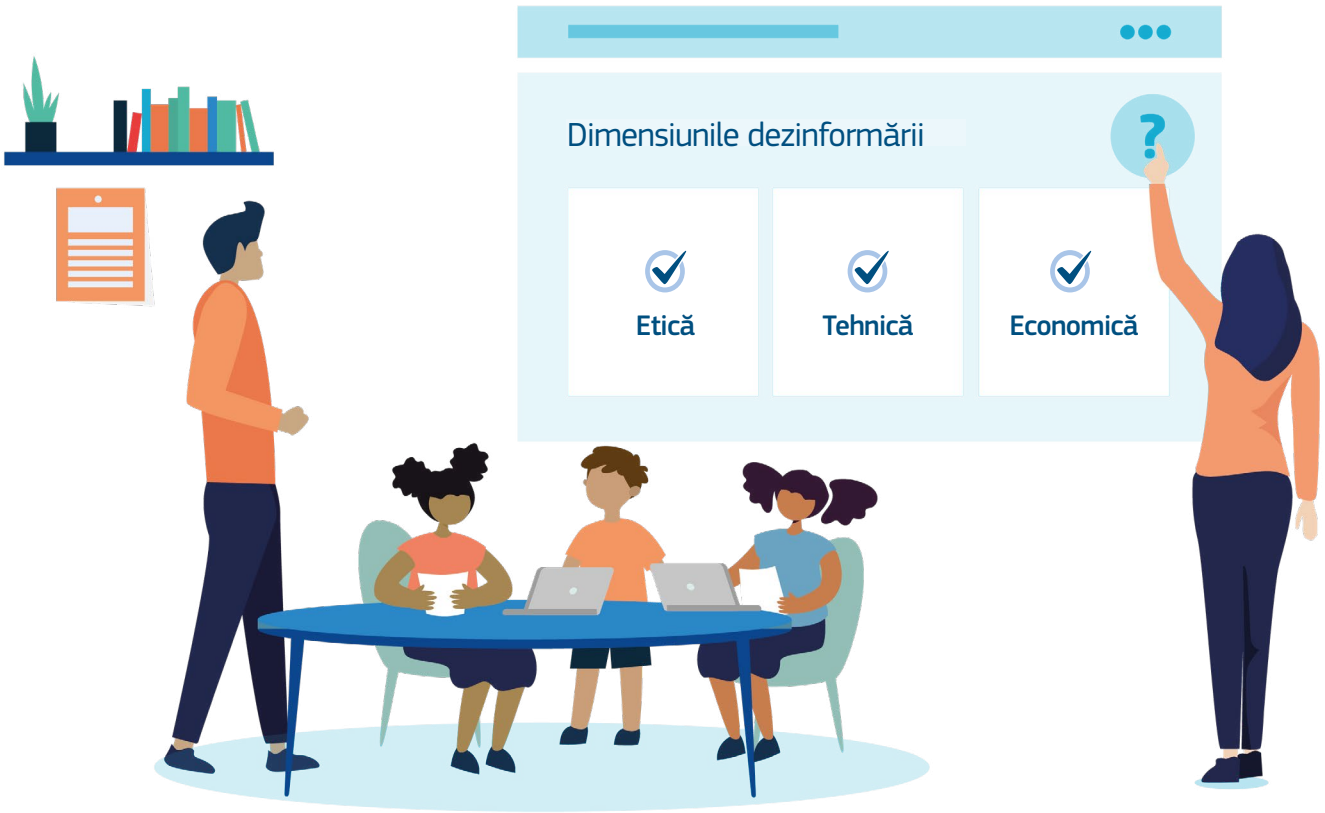
Atenționare – Dezbatere privind teoriile conspirației

Teoriile conspirației reprezintă o formă specială de dezinformare și pot fi deosebit de rezistente la contestațiile bazate pe fapte și dovezi. Acestea sunt greu de infirmat, având în vedere natura lor. În plus, efectul de influență continuă menționat mai sus se manifestă de foarte multe ori în cazul acestora. Prin urmare, abordarea teoriilor conspirației cu elevii poate necesita adesea o atenție deosebită.

Teoriile conspirației par să aibă următoarele caracteristici-cheie:

- Încearcă să manipuleze opinii și convingeri.
- Nu sunt simple informații false disparate, ci au legătură cu o perspectivă socială mai amplă asupra a ce este bine și rău în lume.
- Identifică victimele (adesea propriul grup social) și vinovații (ceilalți).
- Încearcă adesea să întărească sentimentul de apartenență la un grup („noi" versus „ei") și sugerează un îndemn la acțiune.
- Aruncă vina pentru evenimente negative pe „realități" și organizații eluzive, ascunse și secrete.
- Pleacă de la ipoteza că grupuri puternice de persoane ne ascund diverse lucruri și încearcă să facă rău.
- Pentru a fi mai eficace, combină adesea fapte cu informații false.
- Apelează la emoții și nu acceptă niciun fel de dovezi.
- Poate aduce avantaje economice sau politice celor care răspândesc teorii false ale conspirației.

8. Evaluarea competențelor digitale în școală și în clasă: orientări concrete pentru profesori și cadrele didactice

Evaluarea progresului educațional al elevilor este un element de bază și necesar în toate școlile din Europa și una dintre sarcinile importante pe care le aveți în calitate de profesor/cadru didactic. Acest lucru este valabil și pentru evaluarea nivelului de alfabetizare digitală al elevilor.

Întrucât alfabetizarea digitală este o componentă relativ nouă a educației, evaluarea poate fi o sarcină dificilă. Alfabetizarea digitală cuprinde cunoștințe, atitudini și aptitudini. Prin urmare, orice evaluare cuprinzătoare a elevilor ar trebui să fie multidimensională și să încerce să măsoare toate cele trei componente. În mod ideal, nivelul de cunoaștere și progresul referitor la alfabetizarea digitală trebuie să fie raportate atât la produsul (final), cât și la proces. În plus, modul de evaluare a nivelului de cunoaștere și a progresului diferă în cazul predării alfabetizării digitale în diferite materii (transversal) față de predarea acesteia ca materie separată.

Ce putem și ce ar trebui să evaluăm?

Un element de bază al alfabetizării digitale este gândirea critică, deoarece aceasta îi ajută pe elevi să devină rezilienți într-un mediu digital în care știrile distorsionate și false circulă laolaltă cu informațiile fiabile. O întrebare-cheie pentru orice profesor este dacă elevii au cunoștințele, competențele și atitudinile necesare pentru a naviga în mod eficace în lumea digitală.

Nivelul de alfabetizare digitală al tinerilor poate fi evaluat în funcție de câteva dimensiuni precum: (1) capacitatea de a distinge între fapte și opinii, (2) capacitatea de a identifica strategii de manipulare, (3) capacitatea de a verifica veridicitatea informațiilor online, (4) capacitatea de a găsi, utiliza și crea informații în mod critic, constructiv și creativ și (5) capacitatea de a utiliza dispozitivele digitale în mod eficace.

Sfatul 12: Comunicarea cu colegii

Aflați mai multe despre cum evaluează colegii dumneavoastră alfabetizarea digitală, dacă este cazul, și tipurile de instrumente pe care le utilizează. Unele instrumente pot fi mai fiabile și mai exacte decât altele.

Tipuri de practici de evaluare

Există mai multe metode de evaluare a elevilor atunci când se promovează alfabetizarea digitală în domeniul educației. Cele mai frecvente metode de evaluare a nivelului de cunoștințe și a progresului sunt testele de cunoștințe și competențe, evaluările pe care le efectuați și autoevaluările elevilor, precum și reflecția asupra rezultatelor testelor sau ale experiențelor de învățare. Pentru a avea o imagine corectă despre progresul elevilor, este bine să folosiți o combinație de teste și alte tipuri de evaluări. În prezent, sunt disponibile numeroase resurse și instrumente fiabile de evaluare a competențelor digitale ale elevilor. Unele dintre acestea sunt prezentate în **casetele 6-8**. Aceste instrumente evaluează, de exemplu, cunoștințele și competențele adulților și ale elevilor de a analiza, compara și evalua în mod critic credibilitatea și fiabilitatea informațiilor online.

Sfatul 13: Evaluarea competențelor elevilor

Pentru evaluarea competențelor digitale ale elevilor, utilizați o combinație de întrebări închise, întrebări deschise și eseuri scurte.

Evaluarea **cunoștințelor** elevilor poate include teste cu întrebări prin care li se solicită elevilor să enumere surse online credibile pe diferite teme, să descrie diferența dintre un document de opinie și o știre verificată, să facă distincția între profesioniștii din domeniul mass-mediei și jurnalismul practicat de cetățeni și să descrie modul în care algoritmii pot influența căutările.

Competențele digitale ale elevilor pot fi evaluate în cadrul unor teste prin care li se solicită să identifice informațiile menite să inducă în eroare și să manipuleze față de informațiile neutre sau echilibrate sau să identifice dovezile pentru o anumită afirmație, analiză sau judecată. Se pot folosi întrebări prin care li se solicită elevilor să evalueze cât de fiabile consideră că sunt diferite articole, titluri sau postări pe platformele de comunicare socială (a se vedea exemplul din **caseta 6**), iar „punctajele" lor pot fi apoi utilizate pentru a discuta cum își pot îmbunătăți competențele.

Caseta 6: Un exemplu de evaluare a capacității elevilor de a identifica titlurile manipulatoare

1. Adevărat sau fals? Subliniați Adevărat sau Fals după titlurile de mai jos.
   a. Guvernul manipulează percepția publicului cu privire la ingineria genetică cu scopul de a spori gradul de acceptare de către cetățeni a acestor tehnici (Adevărat sau Fals)
   b. Atitudinea față de UE este în mare parte pozitivă, atât în Europa, cât și în afara ei (Adevărat sau Fals)
   c. Unele vaccinuri conțin substanțe chimice și toxine periculoase (Adevărat sau Fals)
2. Vă rugăm să justificați răspunsurile la întrebarea 1 – de ce considerați că titlurile sunt adevărate sau false? Cum puteți afla dacă titlurile sunt corecte sau înșelătoare?

   Notă: Titlurile 1a și 1c conțin informații false, iar titlul 1b este o știre adevărată. 1a și 1c sunt exemple de teorii ale conspirației. 1c este un exemplu de manipulare emoțională. Solicitarea opiniei unui expert sau verificarea veridicității informațiilor din alte surse credibile sunt metode eficace de a afla dacă titlurile sunt corecte.

Competențele elevilor în materie de verificare a informațiilor pot fi evaluate prin sarcini în care folosesc citirea laterală[10], capacitatea de a efectua căutări inverse ale imaginilor și căutări de text folosind mai multe motoare de căutare și capacitatea de a demasca dezinformarea (de exemplu, nivelul de complexitate). Competențele de identificare a imaginilor manipulate și a falsurilor perspicace („deepfake") pot fi evaluate analizând în ce măsură elevii pot folosi resursele digitale pentru a demasca informațiile înșelătoare.

Competențele elevilor în materie de rezolvare a problemelor pot fi, de asemenea, evaluate în diferite moduri. Le puteți pune la dispoziție „scenarii de dezinformare", urmând ca aceștia să găsească soluții. Îi puteți întreba cum ar acționa pentru a verifica informațiile, a predemasca sau a demasca dezinformarea și puteți evalua apoi această activitate (eseu, strategie sau chiar ceva mai creativ).

Caseta 7: Un exemplu de întrebări de evaluare a competențelor elevilor de a efectua căutări online utilizând citirea laterală[11]

Aveți la dispoziție aproximativ 8 minute pentru a desfășura următoarea activitate.

Vă documentați în legătură cu încălzirea globală și descoperiți acest site web: https://friendsofscience.org. Stabiliți dacă acest site web este o sursă fiabilă de informații despre încălzirea globală. Dacă vă ajută, puteți deschide o altă filă și efectua o căutare pe internet.

1. Este acest site web o sursă fiabilă de informații despre încălzirea globală?
   - Da
   - Nu
2. Explicați răspunsul dat, citând dovezi de pe paginile web pe care le-ați utilizat. Menționați adresele URL ale paginilor web de pe care ați preluat informațiile.

[câmp deschis pentru răspuns]

[10] Citirea laterală se referă, în esență, la acțiunea de verificare a informațiilor pe măsură ce le citim.

[11] Sursă: Wineburg, S., Breakstone, J., McGrew, S., Smith, M. D., & Ortega, T. (2022). Lateral reading on the open Internet: A district-wide field study in high school government classes. Journal of Educational Psychology. Publicare online anticipată. https://doi.org/10.1037/edu0000740

Competențele digitale ale elevilor pot fi, de asemenea, evaluate prin:

- examinarea capacității acestora de a distinge între reclame și știri sau a capacității de a identifica surse credibile atunci când se documentează în legătură cu o anumită chestiune socială. Chiar dacă folosesc zilnic instrumente digitale, este posibil ca elevii să nu aibă competențe de verificare a informațiilor. Prin urmare, evaluarea poate include testarea capacității elevilor de a utiliza dispozitivele digitale, de exemplu, pentru căutarea altor puncte de vedere, demascarea informațiilor false și căutarea de informații online (a se vedea exemplul din **caseta 7** de mai sus).
- utilizarea portofoliilor. Pentru a înțelege cum sunt create așa-numitele știri false, le puteți propune elevilor să creeze ei înșiși o postare falsă pe Tweeter sau un articol cu o știre falsă și, ulterior, să discute despre cum ar manipula cititorii (necesită îndrumare atentă din motivele menționate mai sus).

Și **atitudinile** elevilor față de informațiile online poate fi evaluate. Este important ca elevii să nu fie „naivi" atunci când utilizează informații online. Mulți consideră că sunt „imuni" la dezinformare și au încredere în sursele pe care le cunosc. Prin urmare, este important să se evalueze în ce măsură consideră că informațiile online sunt credibile. De asemenea, aceștia trebuie să recunoască importanța accesării de informații fiabile. Aceste aspecte pot fi evaluate cerându-le elevilor să evalueze cât de fiabile sunt în opinia lor informațiile online, de la „toate" la „niciuna", și cât de important este pentru ei să aibă acces la știri fiabile (a se vedea **caseta 8** de mai jos). **Atitudinile** productive legate de alfabetizarea digitală sunt **atitudinile** care pun sub semnul întrebării veridicitatea informațiilor online și **atitudinile** pozitive legate de accesul la știri fiabile.

Caseta 8: Exemple de evaluare a atitudinilor elevilor față de informații[12]

1. Câte informații disponibile pe internet considerați că sunt fiabile?

Toate ---------- Niciuna

2. Cât de important este să aveți acces la știri fiabile?

Deloc important ---------- Foarte important

3. Cred că există multe moduri greșite și un singur mod corect de a aborda aproape orice situație.

Total de acord ---------- Total dezacord

4. Dovezile care contravin convingerilor personale nu trebuie luate în considerare.

Total de acord ---------- Total dezacord

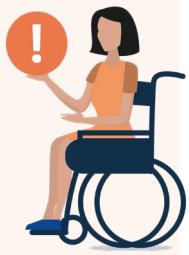
5. Cred că diferitele idei despre bine și rău ale persoanelor din alte societăți pot fi valabile pentru ele.

Total de acord ---------- Total dezacord

6. Oamenii ar trebui să ia întotdeauna în considerare dovezile care contravin convingerilor lor.

Total de acord ---------- Total dezacord

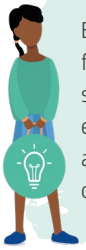
Notă: Întrebarea 1 urmărește să determine dacă elevii sunt naivi sau sceptici în privința informațiilor online, întrebarea 2 măsoară atitudinile elevilor față de știrile fiabile, întrebarea 3 măsoară atitudinea dogmatică, întrebarea 4 măsoară gradul de acceptare a faptelor, întrebarea 5 măsoară gândirea flexibilă, iar întrebarea 6 măsoară gradul de receptivitate.

[12] Exemple preluate din Nygren, T., & Guath, M. (2022). Students Evaluating and Corroborating Digital News. Scandinavian Journal of Educational Research, 66(4), 549-565. doi:10.1080/00313831.2021.1897876; Roozenbeek, J., Maertens, R., Herzog, S. M., Geers, M., Kurvers, R. H., Sultan, M., & van der Linden, S. (2021). Susceptibility to misinformation is consistent across question framings and response modes and better explained by open-mindedness and partisanship than analytical thinking. Judgment and Decision Making. În curs de publicare

Receptivitatea activă a elevilor este, de asemenea, o **atitudine** important de evaluat, deoarece o atitudine pozitivă legată de acceptarea de noi dovezi și perspective multiple îmbunătățește capacitatea persoanelor de a gestiona dezinformarea. Aceasta poate fi evaluată observând, prin diverse activități, cât sunt de dispuși elevii să își schimbe poziția cu privire la diverse teme atunci când se confruntă cu dovezi solide care contravin propriilor opinii. Este important, de asemenea, să se evalueze **atitudinile** online ale elevilor și comportamentul lor pe platformele de comunicare socială. Acest lucru presupune examinarea stilului de comunicare al elevilor atunci când, de exemplu, colaborează cu alte persoane în mediul online sau intră în dezbatere cu acestea. O astfel de evaluare poate include să urmăriți dacă elevii lansează atacuri personale, insulte, manifestă lipsă de respect și/sau sunt insensibili la necazurile altora.

Sfatul 14: Reflecții asupra naturii evaluării

Evaluarea nu se limitează la cunoștințele elevilor cu privire la fapte sau la ceea ce este adevărat sau nu, ceea ce este părtinitor sau nu. Ea presupune, de asemenea, examinarea măsurii în care elevii au o atitudine critică, sunt receptivi la dovezi contrarii și sunt ascultători activi. Aceste atitudini sunt esențiale pentru a deveni cetățeni responsabili și activi.

Luați în considerare...

- Să evaluați cunoștințele, atitudinile și competențele elevilor înainte și după predare.
- Să combinați mai multe instrumente de măsurare, în special instrumente care s-au dovedit fiabile.
- Să utilizați instrumente de evaluare care măsoară cunoștințele, atitudinile și competențele.
- Să vă informați în permanență cu privire la disponibilitatea unor instrumente de evaluare noi, mai eficiente, care pot oferi o imagine mai completă asupra nivelului de cunoaștere și asupra progresului elevilor, în special având în vedere faptul că domeniul alfabetizării digitale evoluează rapid.
- Să oferiți feedback elevilor cu privire la ariile de îmbunătățire, pe baza evaluării competențelor acestora.
- Să utilizați mai multe întrebări și sarcini deschise, care să îi determine pe elevi să efectueze căutări online, înainte și după lecții.
- Să depuneți eforturi pentru a evalua în ce măsură elevii au o atitudine critică față de informațiile cu caracter dogmatic și sunt reticenți în a accepta dovezile care contravin convingerilor personale (opusul receptivității)
- Să vă întrebați colegii cum evaluează ei atitudini precum receptivitatea și gândirea flexibilă. Dacă nu au efectuat astfel de evaluări până acum, să discutați cu aceștia referitor la metodele ce pot fi utilizate în acest scop.

Atenționare

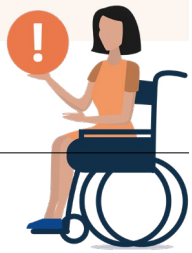
Atunci când utilizați exemple de dezinformare în timpul evaluării, asigurați-vă că elevii înțeleg ce informații sunt exacte și care sunt false. În caz contrar, unii dintre ei ar putea rămâne cu o percepție greșită. Acest lucru este cu atât mai important având în vedere „efectul de influență continuă" menționat în caseta 5.

Pentru discuții, analize și observații pot fi utilizate nivelurile de alfabetizare digitală declarate de elevii înșiși. Autoanaliza de către elevi poate fi utilizată în continuare pentru a obține o imagine mai clară privind percepția asupra propriei lor persoane și modalitățile de îmbunătățire, dar trebuie să se țină seama de faptul că este posibil ca elevii să fie prea încrezători și să nu se priceapă prea bine la evaluarea propriilor cunoștințe, competențe și atitudini. Un exemplu de afirmații pentru autoevaluare este furnizat în **Caseta 9 de mai jos**. Aceste afirmații sunt preluate din DigCompSAT (un instrument de autoanaliză al Comisiei Europene menționat în versiunea actualizată DigComp 2.2)[13]. Această resursă internațională vă poate ajuta în activitatea desfășurată.

Caseta 9: Exemple de afirmații pentru autoanaliza privind alfabetizarea digitală (DigComp 2.1; DigCompSAT).

- Știu că motoare de căutare diferite pot genera rezultate diferite deoarece sunt influențate de factori comerciali (cunoștințe/nivel intermediar)
- Atunci când utilizez un motor de căutare, pot folosi caracteristicile avansate ale acestuia (competență, nivel intermediar)
- Știu să găsesc un site web pe care l-am accesat anterior (competență, nivel elementar)
- Știu să fac distincția între un conținut promovat și alte tipuri de conținut pe care le găsesc sau le primesc online (de exemplu, recunoașterea unei reclame pe platformele de comunicare socială sau în motoarele de căutare) (competență, nivel intermediar)
- Știu să identific scopul urmărit de o sursă de informații online (de exemplu, informare, influențare, divertisment sau vânzare) (competență, nivel intermediar)
- Verific în mod critic dacă informațiile pe care le găsesc online sunt fiabile (atitudine, nivel intermediar)
- Știu că unele informații de pe internet sunt false (de exemplu, știri false) (cunoștințe, nivel de bază)

[13] DigCompSAT https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123226

Digcomp 2.2[14] propune, de asemenea, metode de evaluare a competențelor elevilor prin observarea și orientarea proceselor de învățare prin sarcini specifice legate de alfabetizarea digitală. Procesul de învățare poate fi evaluat prin observarea capacității elevilor de a rezolva sarcini (complexe), a nivelului de autonomie și a nivelului cognitiv al acestora. Pentru observarea competențelor este necesară elaborarea unor criterii. Puteți utiliza în evaluarea dumneavoastră criterii precum complexitatea sarcinilor, nivelul de autonomie, domeniul cognitiv (a se vedea figura 1) sau puteți elabora criterii detaliate în funcție de activitatea propusă și de sarcinile atribuite.

Nivel	Complexitatea sarcinilor	Autonomie	Domeniu cognitiv
Elementar	Sarcini simple	Cu îndrumare/autonomie și cu îndrumare dacă este necesar	Memorare
Intermediar	Sarcini bine definite și de rutină, probleme/sarcini simple și probleme bine definite și excepționale	În mod autonom/independent și în funcție de nevoile mele.	Înțelegere
Avansat	Sarcini și probleme diferite/ sarcinile cele mai adecvate	Îi îndrum pe alții/mă pot adapta la ceilalți într-un context complex	Punere în aplicare/ evaluare/creare

Puteți identifica mai bine ariile de dezvoltare a elevilor și sprijini procesul de învățare observând, de exemplu, dacă elevii au dezvoltat metode eficace de căutare în scopuri personale (de exemplu, pentru a vizualiza o listă cu cele mai populare filme), educaționale (de exemplu, pentru a se documenta cu privire la diferitele interpretări ale evenimentelor istorice) și profesionale (de exemplu, pentru a găsi anunțuri de angajare adecvate). De asemenea, puteți vedea dacă știu cum să gestioneze excesul de informații (de exemplu, creșterea numărului de informații false sau înșelătoare la apariția unei boli) prin adaptarea metodelor și strategiilor de căutare.

Sfatul 15: Evaluarea competențelor de cercetare ale elevilor

Evaluați capacitatea elevilor de a se documenta cu privire la principalele probleme asociate mediului digital. De exemplu, propuneți-le elevilor să se documenteze online pentru a identifica tipurile de tehnologii utilizate pentru a crea falsuri simple („cheapfake") și falsuri perspicace („deepfake"). Aceste competențe de cercetare aduc beneficii elevilor la toate disciplinele școlare.

Luați în considerare...

- Să le cereți elevilor să își evalueze singuri nivelul de cunoștințe și progresul de învățare. De asemenea, propuneți-le să își stabilească propriile obiective legate de nivelul lor de competențe digitale.
- Să utilizați cadrele dezvoltate la nivel internațional, cum ar DigComp 2.2.[15] Este planificată traducerea acestui cadru în toate limbile UE.
- Să utilizați evaluări colegiale și portofolii.
- Faptul că evaluarea lucrului în grupuri mici implică, de obicei, atât o evaluare la nivel de grup, cât și o evaluare individuală.
- Să rugați elevii să creeze relatări care să contracareze campaniile de dezinformare ce vizează anumite comunități vulnerabile. Evaluați, împreună cu ceilalți elevi, „puterea" acestor relatări (cât de convingătoare sunt și de ce).

[14] Ibidem.

[15] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415

Evaluarea abordărilor educaționale eficiente în materie de alfabetizare digitală

Pe lângă evaluarea competențelor elevilor, este întotdeauna bine să știți dacă practicile dumneavoastră de predare au impactul scontat. În principiu, există întotdeauna loc de îmbunătățire. Dacă lecția, unitatea sau programul au avut vreun efect, elevii ar trebui să răspundă mai bine la unele dintre întrebările de evaluare de mai sus; de exemplu, identificarea titlurilor care induc în eroare sau verificarea veridicității informațiilor online după finalizarea activităților. O măsurătoare înainte de a începe activitățile și o alta după încheierea acestora vă vor oferi informații importante în acest sens. Utilizând întrebările testelor de evaluare a cunoștințelor, competențelor și atitudinilor elevilor din casetele 6 și 7 puteți vedea ce au învățat aceștia și unde au încă dificultăți după predare.

Se pune apoi întrebarea: cum pot evalua cel mai bine programul meu și/sau al școlii în materie de alfabetizare digitală (de exemplu, ce instrumente pot utiliza și în ce scop? Ce aspecte pot și ar trebui evaluate? Cum pot avea acces la instrumente utile și fiabile disponibile? Pe cine să implic în evaluare)? Există mai multe metode de a măsura impactul, însă utilizarea unor măsurători valide și fiabile ale nivelului de învățare al elevilor este probabil cea mai eficace. Cerându-le elevilor să evalueze cum li s-a predat și ce au învățat poate furniza informații utile, însă este o metodă adesea lipsită de acuratețe, în special dacă răspunsurile elevilor nu sunt anonime. De asemenea, aceștia ar putea resimți o presiune normativă de a răspunde într-un anumit fel (dezirabilitate socială). Prin urmare, evaluarea impactului educației pentru a sprijini alfabetizarea digitală este foarte importantă, dar și complexă.

Dacă aveți această oportunitate, dumneavoastră și colegii dumneavoastră puteți beneficia de o evaluare mai detaliată în colaborare cu cercetătorii interesați să afle mai multe despre alfabetizarea digitală în practică.

Sfatul 16: Colaborarea cu universitățile

Deși acest lucru poate necesita mult timp din partea profesorilor/cadrelor didactice, universitățile caută adesea oportunități de a le permite cadrelor universitare sau absolvenților de studii universitare să evalueze diverse programe (de alfabetizare digitală). Încheierea unei colaborări cu o universitate locală (de exemplu, luând legătura cu departamentul de comunicare) poate fi benefică atât pentru dumneavoastră, cât și pentru școala în care activați. Obiectivul final este de a îmbunătăți modul de predare și de evaluare a alfabetizării digitale în școală. Și ONG-urile au uneori această expertiză.

Luați în considerare...

- Să discutați cu directorul școlii cu privire la o posibilă colaborare cu o universitate sau cu un ONG local(ă) în vederea evaluării modulului în care este predată alfabetizarea digitală în școală.
- Să căutați online tipuri de instrumente de evaluare ce pot fi utilizate în școală în mod gratuit sau cu un cost foarte mic.
- Să folosiți instrumentul SELFIE[15] pus la dispoziție de UE pentru a afla ce ar putea face școala dumneavoastră pentru a utiliza mai bine tehnologia în procesele de predare și învățare?

În concluzie, există multe metode de evaluare a alfabetizării digitale a elevilor dumneavoastră, precum și a tipurilor de programe și abordări utilizate de dumneavoastră și colegii dumneavoastră. Aveți deja la dispoziție multe instrumente fiabile (majoritatea gratuite).

Notă privind resursele

Dacă sunteți interesat(ă) de alte resurse educaționale, raportul final care însoțește prezentele orientări cuprinde o listă amplă de resurse.

Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene